

Counter

Balance

Challenging
the European
Investment
Bank

A zambiai Mopani rézbánya

Az európai fejlesztési
pénzek és egy
bányászathoz kapcsolódó
botrány összefüggései

NO ENTRY
MOPANI
PROPERTY

2010. december

A „Counter Balance: Challenging the EIB” koalíció célja, hogy az Európai Beruházási Bank nyílt és folyamatosan fejlődő intézményként, tevékenysége során hatékonyan járuljon hozzá az EU fejlesztéspolitikai céljaihoz és a fenntarthatóság elveinek terjesztéséhez. A koalíciót a következő civil szervezetek alkotják: Közép-Kelet Európai Bankfigyelő Hálózat (Közép és Kelet Európa), les Amis de la Terre (Franciaország), urgewald (Németország), Campagna per la Riforma della Banca Mondiale (Olaszország), Both Ends (Hollandia), Bretton Woods Project (Egyesült Királyság).

CTPD (Centre for Trade Policy and Development) egy olyan civil szervezet, melynek célja, hogy a kereskedelmi folyamatok nemzeti, nemzetközi és multilaterális szinten is a szegénység felszámolása érdekében változzanak, miközben megpróbál a szereplők között közvetíteni annak érdekében, hogy a kereskedelem hozzájáruljon a szegénység felszámolásához. Tagjain keresztül (12 zambiai szervezet) érdekképviseleti tevékenységet végez, kapcsolódó politikai terveket véleményez, figyelemfelkeltő akciókat szervez és gyakran működik együtt európai civil szervezetekkel.

Les Amis de la Terre az emberiség és a természet védelmét szem előtt tartó szervezet, mely 1970-ben alakult és mely tevékenyen részt vett a francia zöldmozgalom és a világ legnagyobb környezetvédelmi szervezetének, a hat millió taggal, 77 országban jelen lévő Föld Barátai Mozgalom megalakulásában. Tevékenysége során egyeztetéseket folytat közgazdasági, politikai, stratégiai kérdésekben valamint környezeti témájú társadalmi felvilágosító kampányokat szervez. Ebben a munkában egy 30 szervezet alkotta helyi hálózat segíti.

Írta:

Anne-Sophie Simpère – Föld Barátai Franciaország

Szerkesztette:

Greig Aitken – Közép-Kelet Európai Bankfigyelő Hálózat

Fordította:

Fazekas László

Fotók:

Petr Hlobil, Közép-Kelet Európai Bankfigyelő Hálózat, Anne-Sophie Simpère

Layout:

Ola Dolinska

2010. december

A kiadvány támogatásában köszönjük az Európai Bizottság segítségét. Annak tartalmáért kizárólag a Közép-Kelet Európai Bankfigyelő Hálózat felel, az nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió álláspontját.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETŐ	5
2.	ZAMBIA BÁNYÁI: A FEJLŐDÉS KULCSA?	7
2.1	A zambiai bányák privatizációja: zavaros és korrupciótól sem mentes	7
2.2	Az adórendszer mely megfosztja az államot a bányászattal kapcsolatos bevételektől	8
2.3	A privatizáció hatásai a közösségekre	9
2.4	A környezeti hatások hanyag kezelése	10
3.	MOPANI: MINIMÁLIS ADÓBEVÉTEL, MAXIMÁLIS TÁRSADALMI DEGRADÁCIÓ	12
3.1	A zambiai költségvetéshez való csekély hozzájárulás	12
3.2	Elhanyagolt közösségi szolgáltatások	13
3.3	Elüldözések és emberi jogok megtiprása	15
3.4	Időszakos, veszélyes és rosszul fizetett munka	16
4.	KATASZTROFÁLIS KÖRNYEZETI HATÁSOK	18
4.1	Egy lényegében környezettudatos projekt?	18
4.2	A Mopani és a légszennyezés	19
4.3	A savas eső	20
4.4	A bányászati melléktermék általi szennyezés	21
5.	KÖVETKEZTETÉSEK	23
6.	AJÁNLÁSOK	25
7.	MELLÉKLETEK	26

1. Bevezető

5

Az Európai Beruházási Bank (EIB) az Európai Unió (EU) pénzügyi szervezete, fő feladata pedig az EU célkitűzéseivel való hozzájárulás. A célkitűzés az afrikai országok tekintetében az Unióval való együttműködés elősegítését és a fejlesztéspolitikai célokhoz való hozzájárulást jelenti, mely utóbbit a cotonou-i megállapodás definiálja. A megállapodás alapján az afrikai, karibi és a csendes-óceáni térségben (African, Caribbean and Pacific – ACP) a szegénység megszüntetése, a fenntartható fejlődés elősegítése, és a térség globális piacokba való integrálása a legfontosabb célok.¹

A bank afrikai kontinenssel kapcsolatos hitelezéseit megvizsgálva azt látjuk, hogy eurómilliókat fordítanak bányászati beruházásokra – 2000 óta összesen 650 milliót, ugyanez Zambia tekintetében 2000 és 2007 között az országba kerülő teljes hitelösszeg 80%-a.²

Az Európai Beruházási Bank: a befektetések katalizátora

Az 1958-as Római Egyezmény alapján létrehozott bank annak ellenére kevésbé ismert, hogy 2009-ben 79 milliárd euró összegű hitelt helyezett ki. A bank részvényesei a tőzsdétől biztosító uniós tagországok. Ez egyben azt is jelenti, hogy a bank tevékenységét az európai pénzügyminiszterek alakítják, akik együttesen alkotják a bank kormányzói testületét. Franciaország, Németország, Olaszország és az Egyesült Királyság a négy legnagyobb részvényes, akik így a bank tevékenységére a legnagyobb hatással vannak.

Habár a bank elsősorban európai hitelügyletek finanszírozása érdekében jött létre, mára már az egész világon tevékenykedik. Fejlesztéspolitikai feladatai miatt Afrikában is támogat projekteket. A bank erőteljesen hangoztatja is, hogy csak olyan projektek mellé áll, amelyek hozzájárulnak a cotonou-i megállapodás és az ENSZ ún. Millenniumi Fejlesztési Céljaihoz (Millennium Development Goals).

A projektgazdák számára az EIB szerepe rendkívül fontos, hiszen a bank pénzügyi piacokon kiválóan számító AAA besorolása megteremti annak lehetőségét, hogy „megnyissa az utat olyan pénzügyi források felé, melyek egyébként nem, vagy csak nagyon nehezen lennének elérhetőek”. Ezen túlmenően a bank részvétele elengedhetetlen egyéb források bevonásához is.³ A bank részvétele fontos jelzés a magánbefektetők felé, akik a köztisztviselők részvételét a projekt javára írják.

A Föld Barátai Franciaország 2007 óta kampányol az EIB által felhasznált források elosztási elveinek megváltoztatásáért, de emellett alapítója volt a nemzetközi „Counter Balance: Challenging the EIB” nevű civil koalíciónak is, mely nemzetközi nyomással próbálja reformokra sarkallni a bankot.

¹ Lásd az EIB honlapján: <http://www.eib.org/projects/news/eib-financing-for-mining-projects.htm?lang=fr>

² Lásd az EIB honlapján: <http://www.eib.org/about/cr/responsible/development/acp/index.htm?lang=fr>

³ Les Amis de la Terre, “Banque européenne d’investissement : six ans de financement du pillage minier en Afrique”, 2007. november

Annak ellenére, hogy a bányáipar különösen sok vitát kavart, az EIB meg van róla győződve, hogy ez irányú tevékenysége fejlődést hoz a térségbe, hiszen adóbevételt és munkahelyeket generál. Emellett elismeri, hogy a bányatevékenység kiemelt hatással van a környezetre, de hangoztatja, hogy „különös figyelmet szentel ennek a kérdésnek”, és „kiemelt figyelmet szentel a projektek társadalmi és vezetői szintű elfogadottsága érdekében”.⁴

Egy sokat vitatott projekt: Mopani

Jelen kiadvány a zambiai, kedvezményes EIB hitellel támogatott Mopani rézbánya fejlesztéspolitikai és környezeti hatásait vizsgálja

A bánya maga a Mopani Copper Mine (MCM) konzorcium tulajdona, amelynek fő részvényese a svájci Glencore. MCM tulajdonolja a Nkana és a Mufulira közelében lévő bányákat, melyek a gazdag ásványi kincsiről híres „Copperbelt” területen helyezkednek el Zambia és Kongó területén. A Mufulira bánya Kantanshi, Konkoyo és Mufulira városok határában helyezkedik el és egy bányából, egy koncentrátorból, egy olvasztóból, és egy finomítóból áll.

Mufulira látképe. A bányát három városrész veszi körbe: Kantanshi, Konkoyo és Mufulira.

2005 februárjában az EIB 48 millió eurós hitelt biztosított az MCM részére, hogy új olvasztót építsen a Mufulira bányánál.

A támogatás célja a por- és a kén kibocsátás csökkentése, illetve munkahelyek megtartása, valamint a gazdasági növekedésen és az MCM tevékenységének támogatásán keresztül (fizetések, adók, társadalmi fejlesztések) a szegénység csökkentése volt.⁴

Ezt a beszámolót egy másik civil szervezettel (Center for Trade Policy and Development (CTPD)) közösen

³ Lásd az EIB honlapján: <http://www.eib.org/projects/news/eib-financing-for-mining-projects.htm?lang=fr>

⁴ EIB, “Projekt összefoglaló” (1. mellék).

tett, két zambiai látogatásunk (2009. március és 2010. augusztus) tapasztalatai alapján készítettük. Ezek során megkérdeztünk kormányzati tisztségviselőket, helyi vezetőket, bányászokat és mufulirai lakosokat is. Meglátogattuk az EIB hitelből felépült olvasztót, és a bánya környékét, különös figyelmet fordítva Kankoyo városára. Felvettük a kapcsolatot a bányával foglalkozó helyi és nemzetközi civil szervezetekkel is. Sajnos az MCM vezetősége nem kívánt velünk találkozni.

Munkánk során felhasználtuk az EIB által a saját honlapján megjelentetett információkat, valamint a megkereséseinkre adott válaszokat is, bár egyik forrás sem biztosított részletes adatokat. Kértük például a projekt környezetvédelmi hatástanulmányát és az ellenőri jelentéseket is, de csak egy pár oldalas összefoglalót kaptunk meg.⁵

A rendelkezésre álló adatok alapján a következő következtetéseket szűrtük le:

- a zambiai bányászatról beszerzett adatok ismeretében kételkedve fogadjuk, hogy a Mopani hozzájárul az ország fejlődéséhez,
- a projekt sem a zambiai állam, sem helyi közösségek érdekeit nem szolgálja,
- a projektnek katasztrofális környezeti hatásai vannak.

A projekt előzetesen beharangozott pozitív hatásai egyáltalán nem tapasztalhatóak, miközben jól látható negatív környezeti és a társadalmi hatások figyelhetőek meg. Ennél is szomorúbb azonban, hogy ez előre megjósolható volt.

A Mopani bánya azonban csak egy példa azok közül, ahol az EIB szerepvállalása mellett, hasonló folyamatok figyelhetőek meg. Éppen ezért a felvetett kérdések, problémák egyéb, az EIB által támogatott bányaprojektek esetén is fennállnak.

Végkövetkeztetésünk szerint az EIB meg sem próbálja elérni az EU által megfogalmazott együttműködési és fejlesztéspolitikai célokat. Ez pedig sürgős reformokat kell hogy elindítson az EIB tevékenységében és az európai fejlesztési pénzek felhasználásának területén is.

⁵ Információs kérelem 14 bányaprojektéről 2007. június 19-én. Az EIB által akkor átküldött információk most már a honlapjukon is megtalálhatóak. <http://www.eib.org/projects/news/eib-financing-for-mining-projects.htm?lang=fr>

Az EIB zambiai hitelei 2000 és 2010 között

Az EIB zambiai hitelezése különös, hiszen 2000 és 2010 között támogatott 14 projektből 10 a bányáiparhoz kapcsolódik. Ez egyben azt is jelenti, hogy ebben az időszakban a hitelek 81%-a került ebbe a szektorba. Néhány projekt esetén, mint például a világ nyolcadik legnagyobb rézbányája, a Kansanshi¹ esetén a környezeti hatásvizsgálat elérhetetlen. Sem az EIB, sem a Zambiai Környezetvédelmi Hivatal (ECZ) nem tudta bemutatni nekünk. A civilek folyamatos nyomására az EIB nyilvánosságra hozott egy két oldalas „projekt összefoglaló” dokumentumot, hangsúlyozva, hogy „a bánya és az üzem jól láthatóan megfelel a nemzetközi és a helyi szabályoknak”.²

Az EIB zambiai bányaszektor felé nyújtott hitelei 2000 és 2010 között

<p>Projekt elnevezése: Munalí Nickel Bánya Hitel összege: 29,5 millió euró Projekt leírás: Az új bányászakasz fejlesztése és feldolgozóüzem építése Munalí városában, Lusakától délre Hitelszerződés dátuma: 2007. április 4</p>
<p>Projekt elnevezése: Kis összegű szektorális hitel (bányászat) Hitel összege: 8,5 millió euró Projekt leírás: Kis és közepes vállalkozások támogatása az új technológiás bányászati technológia terén Hitelszerződés dátuma: 2006. december 3</p>
<p>Projekt elnevezése: Lumwana Rézbánya Hitel összege: (3 különálló szerződés keretében): 85 millió euró (összesen) Projekt leírás: Új rézbánya kialakítása Lumwana mellett, Zambia észak-nyugati régiójában Hitelszerződés dátuma: 2006. november 29</p>
<p>Projekt elnevezése: Mopani Rézbánya Hitel összege: 48 millió euró Projekt leírás: A mufulirai olvasztó átépítése és modernizációja Hitelszerződés dátuma: 2005. február 25</p>
<p>Projekt elnevezése: Kansanshi Rézbánya Hitel összege: 34 millió euró Projekt leírás: A Kansanshiban lévő nyíltszíni rézbánya fejlesztése, Zambia észak-nyugati részén Hitelszerződés dátuma: 2003. december 11</p>
<p>Projekt elnevezése: Bwana Mkubwa bánya bővítése Hitel összege: 14 millió euró Projekt leírás: A Ndota közelében lévő réztermelő üzem kapacitásának növelése Hitelszerződés dátuma: 2002. augusztus 9</p>
<p>Projekt elnevezése: Lumwana tanulmány Hitel összege: 7 millió euró Projekt leírás: Megvalósíthatósági tanulmány a Lumwana környékén található rézbányászat tekintetében Hitelszerződés dátuma: 2001. október 18</p>
<p>Projekt elnevezése: Kis összegű szektorális hitel (bányászat) Hitel összege: 8 millió euró Projekt leírás: Kis és közepes vállalkozások támogatása az új technológiás bányászati technológia terén Hitelszerződés dátuma: 2000. október 12</p>

¹ www.first-quantum.com/i/pdf/Kansanshi_Fact.pdf

² Projekt összefoglaló: kansanshi rézbánya és elektromos rendszer (Zambia). Forrás: EIB honlap

2. Zambia bányái: A fejlődés kulcsa?

Zambia tekintetében a bányászat rendkívül fontos, azonban a Mopani körül kialakult helyzet megértéséhez ismernünk kell a bányáipar történetét és jelenlegi állapotát.

1. A zambiai bányák privatizációja: zavaros és korrupciótól sem mentes

„Ne foglalkozunk a Zambiát képviselő tárgyalócsoport felkészültségével, hiszen semmi nem hatalmazza fel a multinacionális vállalatokat arra, hogy különleges koncessziós jogokat zsaroljanak ki a világ egyik legszegényebb országából.”

írja Alastair Fraser és John Lungu a „For Whom the Windfall?” című munkájukban.

Zambia egy szárazföldi ország a kontinens déli részén, amely különlegesen gazdag ásványi kincsekben, elsősorban rézben. A 19. század végén az országot Cecil John Rhodes tulajdonában lévő „British South African Company” (BSAC) kolonizálta, mely bányászattal foglalkozott. A bányák szinte azonnal a Roan Selection Trust (RST) és az Anglo American bányászati óriáscégekhez kerültek.

Zambia 1964-ben nyerte el függetlenségét, majd 1969-ben a kormány kihirdette, hogy a bányáipar teljes egészében állami tulajdonba kerül. Az államhoz került a fenti két cég összeolvadásából 1982-ben létrejött „Zambian Consolidated Copper Mines” (ZCCM) elnevezésű vállalat, és így az országban található bányák többségi tulajdonjoga is.

Abban az időben a ZCCM nemcsak bányászattal foglalkozott. A Copperbelt térségben a közszolgáltatások, mint például a városkarbantartás, az egészségügy, az oktatás, a lakhatás, a rekreáció mind, mind a vállalat üzemeltetésében voltak. Ebben a paternális rendszerben a ZCCM különleges fontossággal bírt az bányászok és a környéken élő emberek életének minden szegmensében.

Ebben az időben makrogazdasági szinten Zambia jól működött, elfogadható mértékű bevétele és még Brazíliánál is magasabb GDP-je volt. Az 1970-es évek olajválsága miatt csökkenő világpiaci rézárak rettentő nagy csapást jelentettek a rézbányászatra és a rézexportra épülő zambiai gazdaságra. Ennek eredményeképpen olyannyira megnőtt az ország adósságállománya, hogy 1990-ben a hitelezők nyomására strukturális változtatásokat kellett végrehajtani.

A hitelezők (elsősorban a Világbank) nyomására és az 1991-es választások eredményeképpen az országban elkezdődött a bányák privatizációja. A réz ára ebben az időszakban még mindig alacsony volt és az ország még mindig nyögte a nagy államadósságot. A bányáprivatizációért is felelős pénzügyminiszter, Edith Nawakwi szerint: „Az IMF és a Világbank embereivel kiegészült tanácsadóink azt mondták, hogy az én életemben már nem fog újra felmenni a réz ára. Kitermelési modelleket tettek az asztalomra és elmondták, hogy Nchanga már kiürült, Mufulira pedig még talán 5 évig működhet. Egy dologban minden modell azonos volt, a következő 20 évben a rézbányászat nem lesz nyereséges, azonban a privatizáció jó lehetőséget kínál az ország adósságának csökkentésére. Ez pedig kihagyhatatlan lehetőségnek látszott. Nem volt más választásunk.”⁶ Azonban 2004-től a réz ára rekord magasságokba emelkedett, még a tonnánkénti 7000 dolláros árat is elérte, amely 350%-os árnyelkedés a privatizáció idején tapasztaltakhoz képest.

Rézbánya Kabwe mellett (Copperbelt térség)

Az 1997 és 2000 között lezajló bányáprivatizációt Zambia részéről gyenge érdekérvényesítő képesség és folyamatos korrupció jellemezte. Frederick Chiluba elnöksége (1991-2001) ezért is kapta a „fosztogatás évtizede” jelzőt. A privatizáció alatt történt jogosulatlan felhasználása miatt a volt elnököt perbe is fogták és el is ítélték a Londoni Legfelsőbb Bíróságon 2007-ben, de a büntetést nem hajtják végre Zambia határain belül.

Ezen túlmenően a privatizációs tárgyalások teljesen átláthatatlan módon folytak. Dr. M. Mpande a Zambiai Egyetem (Lusaka) professzora és az ország egykori bányászati miniszterhelyettese elmondása szerint

⁶ Az ACTSA, a SCIAF és a Christian Aid, „A fejlődés aláaknázása? Rézbányászat Zambiában”, 2007. október

szakértők a bányák értékét legalább 3 milliárd dollárra becsülték.⁷ Mindeközben a ZCCM 7 részre osztott összes bányászati tulajdonát mindössze 627 millió dollárért vásárolták meg különféle konzorciumok.⁸ Ez Mpande szerint csak súlyos vesztegetési pénzek segítségével történhetett így.

A privatizációval egy időben (1995) került bevezetésre Zambia új befektetési-, valamint a bányászati és ásványi kincsek törvénye, melyek egyértelműen a befektetők érdekeit helyezték előtérbe.⁹ Lényegében adókedvezményeket biztosítottak a bányatársaságoknak és megengedték nekik, hogy a nyereségüket minden gond nélkül kivigyék az országból.

Ezzel egy időben a bányákat megvásároló vállalatok „fejlesztési megállapodást” írtak alá a kormánnyal, melyben jogaik és kötelezései kerültek megfogalmazásra. E megállapodások tartalma sokáig titkos volt, azonban néhány nyilvánosságra kerülésével azonnal nyilvánvalóvá vált, hogy azokban különleges kedvezményeket és kivételeket fogalmaztak meg az adózás, a környezetvédelem, illetve a társadalmi kötelezettségek tekintetében. Sőt a megállapodásokban azt is rögzítették (stabilitási periódus), hogy a bányatársaságok akár 20 éven keresztül is mentesülhetnek a zambiai kormány által újonnan meghozott vagy megváltoztatott törvények kedvezőtlen hatásai alól.

2. Az adórendszer mely megfosztja az államot a bányászattal kapcsolatos bevételektől

“2007-ben az ország bányászattal kapcsolatos bevételei a GDP körülbelül 0,2%-át adták: ez inkább tűnik statisztikai hibának”,
M. Kapil Kapoor, Zambia Világbanki képviselője, Lusaka, 2009. március

Az új törvényi szabályozással és az egyedileg megkötött fejlesztési megállapodásokkal a bányavállalatok egy különösen kedvező adórendszerben találták magukat: veszteségeiket akár 15-20 évig is továbbvihetik, a viszontbiztosítási engedmény 100%, a nyereség

7 Prof. M. Mpande interjú, Lusaka, 2010. augusztus

8 Christian Aid, “A rich seam: who benefits from rising commodity prices?”, 2007. január

9 The Post: “Mining firms are claiming tax refunds from ZRA”, 2010. június 29: http://www.postzambia.com/post-read_article.php?articleId=10898

kivitele az országból adómentes, különböző adó és járulékkedvezmények, a vámoltatástól egészen a környezetvédelmi büntetésekig.

A legjellegzetesebb mégis a bányajáradék megfizetése. Egy 2001-es IMF felmérés szerint a fejlődő országokban a bányajáradék 5 és 10 % közé esik. Zambia esetén a törvények mégis csupán 3%-ot írnak elő, azonban a fejlesztési megállapodásokban szereplő további engedmények után a járadék már csak 0,6%.

Egyesek szerint a kiemelkedően kedvező feltételekre a befektetők odacsábítása miatt van szükség. Ez azonban esetünkben könnyen cáfolható, hiszen egyszerű belátni, hogy az ásványi kincsek miatt a befektetőknek mindenképpen ezekbe az országokba kell menniük. Éppen ezért ezeknek a kedvezmények a szükségessége erősen megkérdőjelezhető. A McKinsey tanácsadó cég 2004-ben elismerte: “Rendkívül népszerűek a befektetéseket csábító időszakos adókedvezmények, melyek azonban kizárólag az egyébként is megtörténő befektetések értékeit növelik.”

Ehhez jön még hozzá a zambiai adóhivatal multinacionális vállalatokkal szembeni gyengesége. Az adókat és a járadékokat beszedő Zambiai Járadékhatóság (ZRA) is elismeri, hogy a bányatársaságok mérete és bonyolultsága „hatalmas kihívást” jelent számukra. A rendelkezésükre álló forrás szinte minden esetben kevésnek bizonyul a nagy, nemzetközi szinten működő és gyakorlott adó-optimalizáló gépezetekkel szemben.

A fentiek együttesen oda vezettek, hogy a bányatársaságok néhány kivételtől eltekintve szinte egyáltalán nem járulnak hozzá az ország költségvetéséhez.

Egy, a Világbank által készített jelentés megállapítja, hogy az alacsony adók és a különböző adókedvezmények miatt a bányaszektor hozzájárulása a költségvetéshez 0% körüli¹⁰.

A ZRA szerint 12 bányatársaságból egy fizet adót bevételei után, a többieknek, sajtó kimutatásuk szerint nincs „adóköteles” nyereségük. Egyéb befizetések tekintetében a ZRA becslései alapján a bányatársaságok az ország teljes adóbevételének 10-15%-át fizetik be, aminek nagy része azonban a munkavállalók utáni adókból tevődik össze. Ha azonban kizárólag

10 Idézet a 2004 decemberi, Külföldi Befektetési Tanácsadó Szolgálat (A Világbank és az IFC közös szervezete), Szektorális kutatás az adóterhek tekintetében – Zambia című kiadványából

a bányatársaságokat tulajdonló cégek által befizetett adókat vizsgáljuk, akkor ez a zambiai teljes adóbevétel körülbelül 4%-át teszi ki.

Dr. M Mpande szerint azonban a helyzet még ettől is rosszabb, hiszen a bányatársaságok nemcsak hogy nem fizetnek adókat, hanem ÁFA visszatérítés miatt még a ZRA-hoz is fordulnak. Így végül az ország költségvetéséből kivesznek, nem pedig hozzátesznek.¹¹

A cégek fellépése a különadó ellen

A bányatársaságoknak kedvező zambiai adórendszer miatt az ország helyett a vállalatok profitáltak a 2004 és 2008 közötti időszakban tapasztalható nemzetközi piacokon magasba szökő részárakból. Sőt a vállalatok által befizetett járulékok összege a felére csökkent (2003-ban 1,4%, míg 2004-ben már csak 0,7%), miközben az export (2005-2006 tekintetében) a duplájára emelkedett és elérte a 2,78 milliárd dollárt.

A fentiek ismeretében és a folyamatos civil kampányok hatására a zambiai kormány úgy döntött, hogy változtat az adórendszeren, és különadót vet ki a kiemelkedő profitot termelő vállalatokra.

A vállalatoknak természetesen nem tetszettek ezek a biztonságukat veszélyeztető tervek és komoly ellenlépésre szánták el magukat. A Caritas Zambia munkatársa Lucy Bwalya szerint: “Tudomásom szerint csak két cég fizetett különadót, akik rögtön el is kezdték nyomást gyakorolni a kormányra.”

A fejlesztési megállapodás stabilitásról szóló részére hivatkozva azzal fenyegetőztek, hogy felhagynak a bányászattal. A nyomás hatására a kormány visszalépett a különadótól és egy nyereséghez kötött adóval váltotta ki. Dr. Mpande szerint - aki folyamatosan bírálta ezt a lépést - a vállalatok nem fogják a valódi nyereségüket bevallani, a zambiai hatóságok pedig a vállalatok komplexitása miatt nem fogják tudni beszedni ezt az adófajtát. Figyelembe véve, hogy jelenleg is csak egy zambiai bányatársaság fizet nyeresége alapján adót, nem túl valószínű, hogy a többi vállalat hirtelen így tesz majd.

3. A privatizáció hatásai a közösségekre

Zambia különösen nehéz társadalmi problémákkal küzd. A lakosság 68%-a szegénységben él, a várható élettartam 40 év alatt van, a HIV fertőzés aránya rendkívül magas (15%). Becslések szerint 10 millióan küzdenek alultápláltsággal,¹² az infrastruktúra és a közösségi szolgáltatások szörnyű állapotban vannak. Úgy tűnik, hogy a bányatársaságok jelenléte ezen semmit sem javított, különösen igaz ez a privatizáció óta eltelt időszakra.

11 The Post: “Mining firms are claiming tax refunds from ZRA”, 2010. június 29: http://www.postzambia.com/post-read_article.php?articleId=10898

12 Forrás: <http://www.ipsnews.net/news.asp?idnews=52829>

Azokban az időkben, amikor a ZCCM működtette a bányákat, a vállalat minden közösségi szolgáltatásért felelt (a kórházakért, az infrastruktúráért, a nőkért, valamint a gyermekekért működtetett központokért, sb.). A privatizáció után a magáncégek ezeket a szolgáltatásokat felszámolták, miközben az állam vagy a helyi önkormányzat sem vette át a működtetésüket.

Általánosan elmondható, hogy a bányavárosok elhagyatottak, a legtöbb szolgáltatás és az infrastruktúra szörnyű állapotban van. Különösen az utak vannak rossz állapotban, aminek a folyamatos teherautó-forgalom az oka. A kórházak és az iskolák fizetősé váltak, miközben a ZCCM idejében ezek mind ingyen elérhetőek voltak a bányában dolgozóknak és családjaiknak. A legtöbb kikapcsolódást biztosító intézmény egyszerűen bezárt.

Háttérben a Mopani társaság olvasztója

A privatizációt óriási elbocsátási hullám követte. 1991-ben a rossz körülmények ellenére 56.582 ember dolgozott a bányákban. A kormány leépítéseket indított el, aminek hatására 1997-re már csak 31.000 ember dolgozott a szektorban, ám a privatizáció után ez a szám tovább csökkent és az EIB hitelének idején (2004) nem lépte túl a 19.900-at¹³.

Egyértelmű, hogy a bányatársaságok céljai között nem szerepelt a foglalkoztatás növelése vagy szinten tartása.

Mindezek mellett azt is megfigyelhetjük, hogy a bányákban dolgozók fizetése rendkívül alacsony, néha a legalapvetőbb kiadásokra sem elég, és emellett a filléres végkielégítéssel járó azonnali elbocsátástól való folyamatos félelem is nehezíti az életüket.

13 Alastair Fraser és John Lungu, “For Whom the Windfall?”, 2007, p. 21.

Meg kell jegyeznünk, hogy mivel a bányatársaságok az újabb munkaerő-felvételeiket a réginél rosszabb feltételek mellett folytatják, az a jelenlegi alkalmazottak biztonságérzetét tovább rontja. A legtöbb munkát alvállalkozókon keresztül végeztetik el, akik még rosszabb körülményeket biztosítanak, mind az egészségügyi ellátás, mind a fizetések tekintetében. Ez a bizonytalanság megnehezíti a szakszervezetek működtetését, emellett pedig komoly biztonsági problémákat is okoz a bányákban. Jó példa erre, hogy az alvállalkozók gyakran vállalják hosszú és veszélyes föld alatti járatok elkészítését, a halálos balesetekkel tarkított munkáért a bányászok alacsony bért kapnak és azt is csak a kiépített méterek után.¹⁴

Az Copperbelt területen bekövetkezett élet- és a foglalkoztatás minőségének romlása haraggal tölti el a helyi közösségeket, akik a bányatársaságok tevékenységét egyre kevésbé tolerálják. Eközben a bányák rettentően sok erőforrást felemésztenek, hiszen működésükhöz 13-28 köbméter víz szükséges másodpercenként, amiért egyébként csak néhány

száz dollárt fizetnek évente. Mr Kapil Kapoor szerint, aki Zambia képviselője a Világbank ülésein, a bányák az ország energiafelhasználásának felét teszik ki.¹⁵ Érdeemes megemlítenünk a társaságok tűzifa-, termőföld-, és folyóhasználatát is, amiket szintén a helyi lakosság elől vesznek el.

4. A környezeti hatások hanyag kezelése

“A bányászat környezetvédelmi szabályozása jelen pillanatban olyan gyenge, hogy semmilyen visszatartó ereje sincs... A bányászati tevékenység környezeti hatásainak felmérése és megfigyelése gyakran még az elégséges szintet sem üti meg.”

Világbank, “A Copperbelt térség környezetvédelme”.¹⁶

Környezetvédelmi szempontból a zambiai bányatársaságok különleges jogokkal bírnak. A saját belső környezetvédelmi terveiket követi az ország törvényhozása, ami lehetőséget biztosít a törvény által meghatározott kibocsátási szint túllépésére is.

¹⁵ M. Kapil Kapoor interjú, 2009. márciusában, Lusaka

¹⁶ Khadija Sharife, “Zambia: Riches to rags”, 2009. december 4

¹⁴ Alastair Fraser és John Lungu, “For Whom the Windfall?”, 2007. p. 24.

Az olvasztó Kankoyoból nézve

A zambiai Mopani rézbánya. Az európai fejlesztési pénzek és egy bányászathoz kapcsolódó botrány összefüggései.

Patson Zulu, a Zambiai Környezetvédelmi Tanács (Environmentla Council os Zambia – ECZ)¹⁷ elnöke elmondta nekünk, hogy a bányatársaságoknak évente automatikusan meghosszabbodik a kibocsátási engedélyük. Ha a kibocsátásuk meghaladja az engedélyben szereplő mennyiséget, egyszerűen többet fizetnek a következő engedélyükért.¹⁸

Ezek alapján a kibocsátási szabályok alól a cégek felmentést kapnak, amennyiben többet fizetnek a következő engedélyért. Az ECZ nem rendelkezik erőforrásokkal ahhoz, hogy az óriási bányatársaságokat ettől jobban kordában tudják tartani.

Az ellenőrzés gyengesége mellett még az is tetézi a problémát, hogy a vállaltok maguk jelentik be a kibocsátásaikat az ECZ-nek, mely nem rendelkezik megfelelő felszereléssel és emberi erőforrással.

Végezetül fontos megjegyezni, hogy az ECZ bármilyen döntését megsemmisítheti a Környezetvédelmi

¹⁷ Zambiában az ECZ az a kormányhivatal, amely a környezetvédelmi törvényben foglaltakat érvényesíti.

¹⁸ 2009. márciusi, lusakai interjú Patson Zuluval

Minisztérium. Patson Zulu elmondása alapján több esetben is előfordult, hogy az ECZ elutasító véleménye ellenére, a Minisztérium elfogadott egy környezeti hatásvizsgálatot: “Szükségesek a jó kormányzati kapcsolatok”¹⁹.

Mindezek eredményeképpen a Copperbelt térsége rendkívül szennyezett. A Kafue Nemzeti Park – a második legnagyobb nemzeti park a világon, és a legtöbb veszélyeztetett vadállat élőhelye – veszélybe került a Kafue folyó szennyezettsége miatt.

A veszélyes anyagok által okozott szennyezések a helyi lakosságot is veszélyeztetik. A tradicionális tevékenységeket, mint például a növénytermesztés, az állattenyésztés vagy a halászat mind ellehetetlenülnek a szennyezett levegő, föld és víz miatt.

A bányászati szerződéseket hátrányos feltételekkel kötötték meg. Az adókedvezmények miatt jelentős hátrány éri az országot, negatív társadalmi folyamatok zajlanak és a környezeti problémákat sem kezelik megfelelőképpen. Ezeknek az intő jeleknek vissza kellett volna tartaniuk az EIB-t attól, hogy Zambiában bányászati projektet támogasson, különösen fejlesztéspolitikai feladatainak tekintetében. Mindezek ellenére eurómilliókat fektetett frissen privatizált bányákba, többek között a Mopani bányába.

¹⁹ 2009. márciusi, lusakai interjú Patson Zuluval

A zambiai Mopani rézbánya. Az európai fejlesztési pénzek és egy bányászathoz kapcsolódó botrány összefüggései.

12 3. Mopani: minimális adóbevétel, maximális társadalmi degradáció

2000-ben a bányaprivatizációk során, a svájci Glencore (73,1%), a kanadai First Quantum (16,9%) és a ZCCM (10%) alkotta MCM konzorcium megvette a Nkana és a Mufulira bányákat. Szintén ebben az évben az MCM fejlesztési megállapodást írt alá a zambiai kormánnyal.

2005-ben az EIB 48 millió eurós kedvezményes hitelt biztosított a konzorciumnak.

1. A zambiai költségvetéshez való csekély hozzájárulás

“Ha nem termelnének profitot minden bizonnyal nem lennének itt”

Pepino Musakalu, gazdálkodó, egykori bányász, 2010. augusztus, Kankoyo

Az EIB szerint az „MCM rendkívül sikeres a veszteséges bányászati tevékenység nyereségessé tételében, és hozzáadott értéke megmutatkozik (...) fizetett járulékaiban és adóbefizetésében”²⁰.

A Christian Aid nevű szervezet jelentésén keresztül rámutat, hogy a Zambia kormánya és az MCM között létrejött fejlesztési megállapodás²¹ alapján az MCM 0,6%-os bányajáradékot, valamint 25%-os társasági adót fizet (az általános 35% helyett). Ezen kívül a cég adókedvezményt kap a behozott eszközökre, és egyéb, más területekre vonatkozó kedvezményeket²².

A megállapodás egyértelműen egyenlőtlen és előnytelen.

Mivel ez a megállapodás már az EIB felé benyújtott hitelkérelem elbírálása idején is érvényben volt, különösen furcsa az, hogy a bank szerint a Mopani Zambia szempontjából hozzáadott értéket képvisel.

Sőt a ZRA szerint a Mopani azok a kevesek között van, akik saját bevallásuk szerint nem termeltek profitot, ennek értelmében pedig nem is fizet nyereségadó. Ez természetesen bosszantja a bányászokat, akik szerint ha 10 éve nem lenne nyeresége a cégnek, akkor minden bizonnyal nem lennének ott.

2008-ban a Mopani megtagadta a különadó megfizetését, így elmondhatjuk, hogy azon vállalatok

²⁰ EIB, Projekt összefoglaló [1-es melléklet].

²¹ GRZ és MCM, “Mufulira bánya, olvasztó és finomító, valamint Nkana bánya, sűrítő és kobalt üzem fejlesztési megállapodás”, 2000. március 31

²² Christian Aid, “A gazdagok jól járnak az árak emelkedésével?”, 2007. január

közé tartozik, akik a legkevesebb adót fizették meg abban a szektorban, mely ettől függetlenül is keveset fizet.

A Glencore, mint a legnagyobb részvényes

A Glencore a különösen zártan működő 1974-ben alapított MCM konzorcium legnagyobb részvényese. Az alapító Marc Rich, amerikai üzletember, akit az USA-ban kereskedelmi tilalom és tiltott adóelkerülés miatt korábban elítéltek. A cég a svájci Zoug kantonban került bejegyzésre és a Nestlé mellett az ország legnyereségesebb vállalata.

2008-ban a Glencore egyáltalán nem meglepetésként, elnyerte az „év legrosszabb vállalata” díjat (Public Eye Award), melyet káros tevékenységükről híres, felelőtlen működésű multinacionális vállalatok kaphatnak meg. Az „olajat élelemért” programmal kapcsolatban a Raul Volcker megemlíti a vállalatot, mint amely csúszópénzt juttatott a volt iraki diktátornak, Saddam Husseinnek. Kolumbiában a Cerrejon szénbányák környékén állami hivatalok és a katonaság támogatásával egész falukat tüntetett el és üldözte el annak lakosait. Franciaországban belekeveredett a MetalEurop botrányba, mikor a MetalEurop Nord üzemeltetőjeként felszámolta a leányvállalatot és minden előzetes egyeztetés nélkül azonnali hatállyal elbocsátotta a munkásokat és rendkívül szennyezett területet hagyott hátra. Zambiában a pénzügyminiszter külön megemlíti a Glencore nevét, amikor olyan vállalatokat sorolt, amelyek korrupcióba keveredtek egy kobalteladás ügyben 1998 és 1999 során.¹

Meglepő, hogy az EIB kedvezményes hitelével támogatta azt a konzorciumot melyben a Glencore a fő részvényes. A nyereségét tekintve minden bizonnyal sikerült volna a vállalatnak a tőkepiacról is forráshoz jutnia, azonban a fenti környezeti és társadalmi problémák tekintetében a Glencore valószínűleg egyáltalán nem érdemes a közpénzekkel való támogatásra.

Végül érdemes megjegyeznünk, hogy a Glencore nemcsak a Mopani részvényeinek többségi tulajdonosa, hanem a Xstrata nevű cégnek is, amely EIB hitelből épített a Mopani bánya mellé egy olvasztót. A Xstrata bányászati tevékenysége folytán szintén jónéhány botrányban érintett és tevékenységét környezeti, pénzügyi társadalmi, kulturális és politikai problémák övezik.²

¹ Swedwatch, “Powering the mobile world”, 2007. november, 66. oldal

² Lásd a következő linken website: <http://www.amisdelaerre.org/Xstrata-multinationale-miniere.html>

A fent ismertetett információkon túl nem tudunk további számszerű adatokhoz hozzáférni a Mopani bevételeivel vagy az államnak befizetett összegekkel kapcsolatban, mert a ZRA az üzleti titokra hivatkozva megtagadta az adatszolgáltatást. Ez annak függvényében válik különösen érdekessé, hogy az EIB, a nagy nyilvánosság előtt támogatja az „Átláthatóság a kitermelő-iparágak területén” (ITEI) kezdeményezést és elkötelezettségét hangoztatja a „projektekkel kapcsolatos pénzügyi tranzakciók jobb átláthatóságának” megteremtése iránt.²³

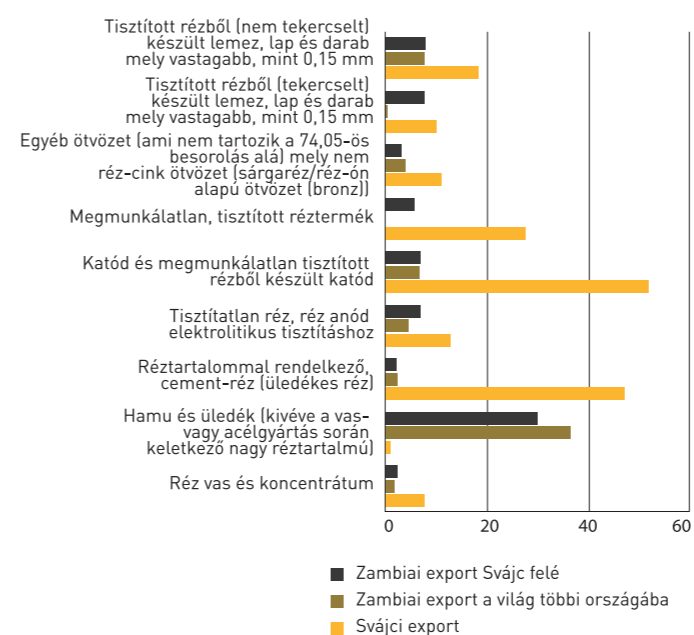
²³ Lásd: <http://www.eib.org/projects/news/eib-support-for-the-extractive-industry-transparency-initiative.htm>

A zambiai Mopani rézbánya. Az európai fejlesztési pénzek és egy bányászathoz kapcsolódó botrány összefüggései.

Aggasztó a Mopani adózási ügyeivel kapcsolatban, hogy fő részvényese, a Glencore, Svájcban, egy adóparadicsomban van bejegyezve. A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 2008-as jelentése szerint Zambia rézexportjának fele Svájcba került.²⁴ Nagyon valószínűtlen, hogy ez mind Svájcban került volna felhasználásra, és ahogy a WTO is rámutat, az export valószínűleg a könyvelési tételek javítása, semmint valódi kereskedelem.

A fenti tranzakciókkal kapcsolatban az exportált réz ára is gyanús, hiszen a Zambiát elhagyó réz ára sokkal alacsonyabb, mint a Svájcot elhagyó rézé.²⁵ Mivel a réz árát elsősorban annak minősége határozza meg, nehéz elhinni, hogy az áru minősége javult volna szállítás közben.

Export érték (USD/kg), 2008

Forrás: Christian Aid jelentés, „Blowing the whistle: Time’s up for financial secrecy”, 2010. május

²⁴ WTO, “Kereskedelem-politikai áttekintés – Zambia”, 2009. június

²⁵ Christian Aid, “Figyelem : Eljött a pénzügyi titkolózás idejének vége”, 2010. május

A réz zambiai és svájci kereskedelmi áraival való ügyeskedés nagy valószínűséggel semmi más, mint “adó-optimalizálási” tevékenység.²⁶ Mivel a Glencore svájci székhelyű vállalat, könnyű ezzel a lehetőséggel élnie.

A fentiek ellenére semmilyen olyan vizsgálatról nem tesz említést az EIB, ahol a Mopani adófizetési ügyeit tekintették volna át.

Összességében elmondható, hogy hamis az EIB álláspontja, miszerint az MCM adófizetésén keresztül fontos szerepet játszik a szegénység felszámolásában. A tények épp ennek ellenkezőjét mutatják, vagyis a Mopani különböző adókedvezményeken keresztül minden nyereséggel kapcsolatos adófizetés alól kivonja magát. Az adó-optimalizálási tevékenységét figyelembe véve azonban az is elképzelhető, hogy egyéb adók megfizetését is elkerüli.

2. Elhanyagolt közösségi szolgáltatások

“Olyan mint Bagdad... Mintha épp véget ért volna a háború, pedig itt sosem volt...”

Kankoyo egyik lakosa egy közmeghallgatáson, 2010. augusztus 21.

Közmeghallgatás Kankoyoban, 2010. augusztus

Amikor valaki Mufulira közelébe érkezik, azonnal szembetalálja magát a szegénységgel és az

²⁶ Az árakkal való ügyeskedés során egy vállalat veszteséggel adja el a terméket valamely adóparadicsomban megalapított leányvállalatának, mely aztán magasabb áron adja el azt. Így a kitermelés helyén lévő vállalat a nyereségét áthelyezi egy adóparadicsomba, ahol nem, vagy alig kell adót fizetnie.

A zambiai Mopani rézbánya. Az európai fejlesztési pénzek és egy bányászathoz kapcsolódó botrány összefüggései.

infrastruktúra szörnyű állapotával. A házak omladoznak, nincs utcai világítás, a nyitott csatornák túlcordulnak az utcán. A Mopani felé vezető út a folyamatos kamionforgalomtól rendkívül rossz állapotban van. A helyiek elmondták, hogy felmerült annak a lehetősége, hogy az utat használó teherautóktól útdíjat szednek, de a kezdeményezést „a miniszter elutasította”.²⁷

A helyi önkormányzat láthatólag forráshiánnyal küszködik, saját infrastruktúráját is nehezen tartja rendben. Egy 2010-es közmeghallgatás alkalmával a helyi vezetők elismerték, hogy a város semmit sem kap a bányától. A ZCCM gyakorlatával ellentétben a magánvállalat nem foglalkozik az infrastruktúrával.²⁸

Amikor a bánya állami tulajdonban volt, a ZCCM működtette a közintézményeket, mint például a kórházakat, az iskolákat, a nők és a gyerekek részére felállított intézményeket. A helyiek elmondták, hogy ha valakinél például villanykörtét kellett cserélni, csak elment a boltba és a ZCCM később rendezte a számlát.

²⁷ Személyes beszélgetés a gazdálkodással foglalkozó volt bányással Pepino Musakalu-val, 2010. augusztusában, Kankoyo

²⁸ Nemzeti bányászati társaság, lásd az első jelentés első részét.

A privatizáció után az MCM mindezt megszüntette. Egyedül a nyugdíjba vonult bányászok részére épített farm maradt meg és egy olyan program, aminek a keretén belül a malária és a HIV vírus elleni küzdelem folyik. Az egészségügyi program azonban sokkal inkább a munkások hiányzásának csökkentése miatt fontos a vállalatnak, amely bár rendelkezik magánkórházakkal, az térítésmentesen csak az alkalmazottait látja el, míg a lakosság többi részének megfizethetetlenül magas árat szab. Egy egyháztag megfogalmazása szerint: „az MCM csak a nyereség miatt jött, nem érdeklik őket az emberek”.²⁹

Manapság az iskolák és a kórházak használatáért fizetni kell és az állami bányatulajdonlás idején tapasztalt szolgáltatások mind eltűntek. Úgy tűnik, hogy az EIB nincs tisztában a helyzettel, hiszen a bank folyamatosan azt hangoztatja, hogy „az MCM továbbra is hozzájárul a megfelelő lakhatás, iskolák és orvosi szolgáltatások biztosításához”.³⁰

²⁹ Interjú Kankoyo városában 2009. márciusában

³⁰ EIB, „Projektösszefoglaló” (1-es melléklet)

Iskola Kankoyoban, 2009. március

A zambiai Mopani rézbánya. Az európai fejlesztési pénzek és egy bányászathoz kapcsolódó botrány összefüggései.

3. Elüldözések és emberi jogok megtiprása

„A közösségek nehezen tudják megvédeni jogaikat. Amikor szervezünk valamilyen megmozdulást, a vállalat egyszerűen nem jelenik meg, elbújnak...”

Lucy Bwalya Munthali, a Caritas Zambia gazdasági igazságosság-program vezetője, 2010. augusztus

Az EIB állítása szerint „több más fontos elem között különösen szem előtt tartjuk a projekt társadalmi, és a vezetők elfogadottságát, hiszen az EIB számára rendkívül fontosak a sérülékeny közösségek, a foglalkoztatottság, a közösség egészsége és a munkajogok”.³¹

A Mufulira városában tett látogatásunk kétségbevonja az EIB kijelentésének hitelességét: a Mopani rézbányák kapcsolata a helyi közösségekkel botrányos, még saját ígéreteiket sem tartják be.

2001-ben két civil szervezet, a kanadai Oxfam és a zambiai Fejlesztési Közösségi Projekt (Development Community Project (DECOP)) pert indított a Mopani ellen. Vádjuk szerint erőszakos módszerekkel kergettek el gazdálkodókat Mufulira környékéről, amivel megszegtek az OECD ajánlásait, különösen az emberi jogok tekintetében.

Beadványukban hivatkoztak az OECD ajánlásait felügyelő, és azzal kapcsolatos beadványokat vizsgáló Nemzeti Kapcsolati Pont (NCP) által szervezett, a Mopani és a DECOP közötti egyeztetés végén aláírt 2002-es megállapodásra. Az aláírás óta a Mopani folyamatosan megszegi a megállapodás pontjait.³² Összesen több mint 100 gazdálkodót üldözött el otthonából, elvéve földjeiket, tönkretéve megélhetésüket, teljes szegénységbe sodorva őket.

Habár a vállalat engedélyeket adott ki néhány gazdálkodónak, ezen engedélyek olyan korlátozásokat és bizonytalanságokat tartalmaztak, amik megkérdőjelezik nemzetközi emberi jogi és OECD ajánlásoknak való megfelelését.

A Toronto Egyetem által elkészített tanulmány megfogalmazása szerint a „Mopani által kiadott

³¹ <http://www.eib.org/projects/news/eib-financing-for-mining-projects.htm?lang=fr>

³² Umuchinshi Kezdeményezés, Toronto Egyetem, „Can the OECD Guidelines protect human rights on the ground? 2008. augusztusi vizsgálat

engedélyek megakadályozzák néhány emberi jog megvalósulását, mint például az élethez, az elfogadható életminőséghez, az elfogadható élelemhez, ruházathoz, lakhatáshoz való jutás, az oktatáshoz, a foglalkoztatottsághoz és az éhezés nélküli élethez való jogot.”³³

Pénzügyi válság és tömeges elbocsátások

A gazdasági válság hatásai Zambiában is érezhetőek voltak. A réz ára leesett, ami jelentős elbocsátásokat hozott magával a Mopani bányánál is. Senki sem volt erre felkészülve, a munkásokat azonnali hatállyal bocsátották el. Egy 2009-es látogatásunk alkalmával több elbocsátott bányással beszélgettünk, akik elmondták, hogy nagyon alacsony fizetésük miatt¹ a legtöbbjüknek kölcsönt kellett felvenniük. Amikor felmondtak nekik, a cég által fizetett kompenzációt azonnal a kölcsöneik rendezésére fordították, de nekik semmijük sem maradt. A termőföld szennyezettsége miatt semmit sem tudtak megtermelni. Sokan elmentek dolgozni akár egy napi járóföldre is, így napokat töltöttek távol otthonuktól. Mivel a legtöbbben még a ZCCM társaság jóvoltából jutottak olcsón saját házhoz, elköltözni sem tudnak. 2009 februárjában négy elbocsátott bányász öngyilkosságot követett el. „Amikor nálunk az ember elveszíti a munkáját, mindene odalesz”. Civil szervezetek, mint például az Amnesty International attól tart, hogy a helyzet tovább romlik mind az éhínség, mind a mélyszegénység mind a migráció terén. Civil szervezetek és az egyházak szerint az alkoholizmus is egyre komolyabb problémává válik.

A kilátástalanság azonban nem csak az elbocsátott bányászokat érinti, hanem teljes családjukat is. Amikor egy apa elveszíti a munkáját, a gyermekének ott kell hagynia az iskolát, hiszen nem képesek tovább fizetni a tandíjat. Sok gyermek magára hagyatott, ők az utcákon játszanak vagy cukornádat aratnak. A legjobb esetben az iskolában maradnak tandíj megfizetése nélkül, azonban ezt az iskolák nehezen bírják, hiszen forrásaik a tanárokat fizetésére és a felszerelésekre is kevés. A nők könnyen válnak prostituálttá, hiszen így pénzt tudnak keresni a családjuknak. Ez azonban növeli a HIV fertőzések kockázatát és a nem kívánt terhességek számát is, különösen a tizenévesek körében. A munkahely elvesztése következtében nem jutnak be a bányatársaság tulajdonában lévő Malcolm Watson kórházba sem. Szükség esetén a Ronald Ross közkórházba kell menniük, ahol azonban a kezeléseket költsége egyszerűen megfizethetetlenül magas. Ez a kórház egyébként sincs felkészülve sok új beteg fogadására, hiszen kevés alkalmazottal, gyógyszerrel és egyéb forrással rendelkezik.

¹ Az állandó alkalmazottak nettó 1,7-2,4 millió Kwacha-t keresnek (kb 60-70 ezer forint). Ez kicsit kevesebb, mint az alapvető szükségletek ára Kitwe városában.

Mivel az EIB 2005-ben kedvezményes hitelt biztosított a Mopani részére, minden bizonnyal értesült a 2001-es civil panaszról. Ennek értelmében pedig elengedhetetlen lett volna az EIB részéről, hogy az EU képviselőjeként, a hitel biztosítása előtt megbizonyosodjon arról, hogy a Mopani eleget tesz köteletségének – ez azonban minden valószínűség szerint nem történt meg.

³³ <http://www.eib.org/projects/news/eib-financing-for-mining-projects.htm?lang=fr>

A zambiai Mopani rézbánya. Az európai fejlesztési pénzek és egy bányászathoz kapcsolódó botrány összefüggései.

4. Időszakos, veszélyes és rosszul fizetett munka

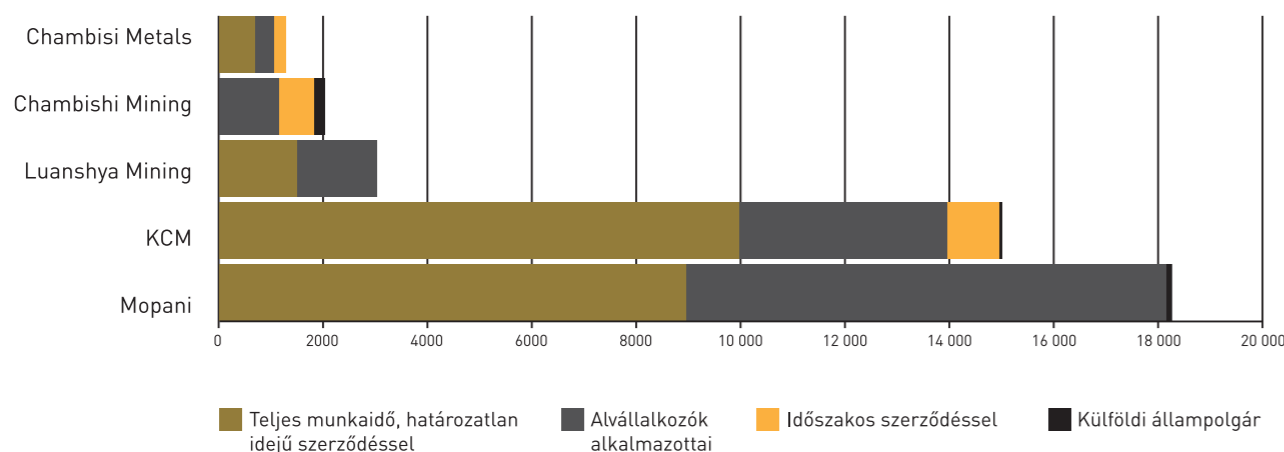
Az EIB a Mopani részére biztosított kedvezményes hitelét gyakran indokolja a legalább 1210 munkahely megmaradásával és további 4800 munkahely megerősítésével. Az MCM bányászati tevékenységére, mint hozzáadott értékre tekint, amely a fizetések növekedését is magával hozza.

Általánosságban azonban a bányászatra egyáltalán nem jellemző a munkahelyteremtés, hiszen a munkafolyamatok nagy része erőteljesen gépesített.

Ahogy láttuk a privatizáció után a bányatársaságok foglalkoztatottsági adatai csökkenő tendenciát mutattak mind mennyiségi, mind minőségi szempontból. Ez alól a Mopani sem kivétel.

Ennélfogva, az EIB által ígért foglalkoztatottsági adatok messze nem valósultak meg. Például 2008. és 2009. tekintetében a vállalat több mint 1000 munkást bocsátott el alig 1 hónap alatt. Az elbocsátások okaként a gazdasági válságot említették, amely a réz árának csökkenését is okozta. Ennek ellenére a réz ára még mindig 2000 dollár tonnánként, ami magasabb, mint a bánya privatizációjakor. Valójában a 2005 és 2007 között tapasztalt rekord magasságba lévő ár (9000 dollár) visszatérésében bízva az MCM inkább lecsökkentette termelését, amíg az árak nem nőnek ismét feljebb. Ez azonban a helyi közösségekre borzasztóan nagy terheket ró.

Az alkalmazotti státuszok alakulása 2006-ban, az 5 legnagyobb zambiai bányá tekintetében

Forrás: Alastair Fraser és John Lungu, *For Whom the Windfall?*

De a fenti helyzeten a réz árának emelkedése sem segített, hiszen a bányatársaság kevesebb munkaerővel is képes elegendő nyersanyagot kitermelni. Vagyis a válságra való hivatkozással elbocsátott munkásokat később sem veszik vissza.

Elmondhatjuk, hogy a bánya munkaerőigénye egyedül a réz áratól függ, ami viszont rettentően változékony. Általában a vállalatok legfontosabb célja a profitmaximalizálás és a kiadásminimalizálás, vagyis az elbocsátásokat is lehet nyereségként definiálni, hiszen ez a kiadáscsökkentés egyik leggyakoribb módja. Ahogy ezt a Charles C. Mwandila, Mufulira városi főjegyzője megfogalmazta: "a közösség áttételesen sem részesül a cég nyereségéből. Az árak megint nagyon magasak és mégsem toboroznak munkásokat".³⁴

A Mopani is szerepet játszik abban, hogy a zambiai munkahelyek legtöbbje csak időszakos. 2006-ban a vállalat összes alkalmazottjának a fele dolgozott alvállalkozókon keresztül, határozott idejű szerződéssel, az állandó alkalmazottaknál kevesebb bért és kevesebb egyéb juttatást kapva. A bányászok elmondása alapján például az állandó alkalmazottak az egész családjukkal együtt teljes ellátást kaptak a vállalat saját kórházában, miközben a határozott időre szerződött alkalmazottak esetén a feleségük és mindössze 3 gyerekük erejéig járt ez a „juttatás”.

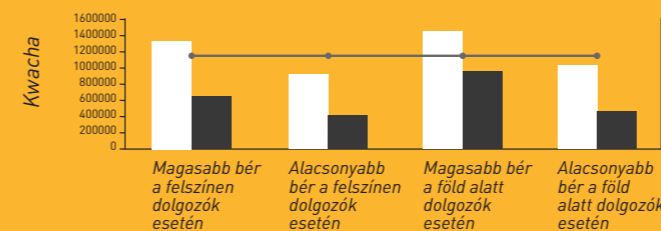
Ezen túlmenően az MCM alkalmazottainak bére nagyon

³⁴ Személyes interjú Charles C. Mwandila-val, 2010 augusztusában

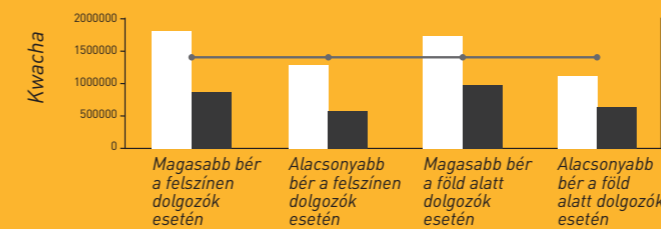
alacsony. A 2004-es és a 2005-ös években a Jezsuita Teológiai Központ³⁵ által végzett felmérés szerint néhány állandó alkalmazottnál és az összes időszakos alkalmazott esetén igaz, hogy az alapvető szükségletek kielégítésére sem volt elég.

Mikor 2009 után 2010-ben ismét Mufulira városába látogattunk, a bányászoktól megtudtuk, hogy a fizetésük még mindig nagyon alacsony és továbbra is fennáll, hogy az alvállalkozóknál dolgozók ugyanazért a munkáért néha az állandó munkások bérének a felét sem keresik meg. Az alacsony bér kiegészítése miatt nekik állandóan túlórázniuk kell.

Az MCM állandó alkalmazottainak és az MCM alvállalkozóin keresztül alkalmazottak munkabérének összehasonlítása 2004-ben

Az MCM állandó alkalmazottainak és az MCM alvállalkozóin keresztül alkalmazottak munkabérének összehasonlítása 2005-ben

■ MCM
■ Pro-Sec
• Alapvető szükségletek ára

Forrás: Alastair Fraser és John Lungu, *For Whom the Windfall?*

A munka körülményei továbbra is embert próbálóak, elmondásuk szerint a szellőztetés hiánya és a hatalmas hőség miatt szinte elviselhetetlenek a körülmények. Az egyik munkás szerint: "A kitermelés olyan helyeken történik ahol nincs szellőzés (...) de amikor ellenőrök jönnek a bánya másik részét mutatják meg"³⁶. Sok bányász küzd végtagproblémákkal és légzési nehézségekkel.

³⁵ See: www.jctr.org.zm/bnbasket.html

³⁶ Beszélgetés Kankoyo bányászokkal 2009. márciusában

Sajnos nehéz pontos adatokat beszerezni a munkások betegségeiről és a munkakörülményeikről, különösen mivel a témában a hatóságoknál meglévő információk kizárólag a Mopani önbevallása alapján állnak rendelkezésre. Egy 2008-as tanulmány rávilágított arra, hogy a vállalat által tulajdonolt bányákban (Nkana és Mufulira) a levegő szilíciumdioxid tartalma meghaladja az amerikai szabvány szerinti értéket.³⁷ Ez alapján kijelenthetjük, hogy a kibocsátási értékek ellenőrzése nem megfelelő és a bányászok ki vannak téve különböző, tudóre veszélyes betegségeknek, különösen a szilikózisnak.³⁸

Végezetül szót kell ejtenünk a Mopani bányát érintő munkabiztonsági kérdésekről is. Az EIB kedvezményes hitelének odaítélésének évében, azaz 2005-ben legalább 71 ember halt meg munka közben, közülük több mint 20 a Mopani bányában, ám Tim Henderson, a Mopani igazgatója nem kívánta kommentálni ezzel kapcsolatos kérdéseinket.³⁹ A helyzet azóta sem javult sokat, hiszen folyamatosan találunk újságcikkeket a bányában bekövetkezett újabb és újabb halálesetekkel kapcsolatban.⁴⁰ Dayford Muulwa, Mufulira városának kerületi megbízottja 2008-ban a munkahelyi balesetekkel kapcsolatban tett nyilatkozata során riasztónak nevezte a helyzetet.⁴¹

Meglepő, hogy az EIB kedvezményes hitellel támogat egy olyan bányatársaságot, ahol a munkások biztonságával kapcsolatban ennyi probléma merül fel. Az pedig egészen egyszerűen botrányos, hogy most sem gyakorol nyomást a helyzet javítása érdekében.

³⁷ Amerikai munkahelyi biztonsági és egészségügyi hivatal határértékei.

³⁸ International Journal of Environmental Research and Public Health, "Cross-sectional Silica Exposure Measurements at Two Zambian Copper Mines of Nkana and Mufulira", 2008. június

³⁹ Jackie Range, "Zambia's miners paying the price", 2005. október 12

⁴⁰ Cikkek elérhetőek: <http://maravi.blogspot.com/2008/03/number-of-accidents-at-mopani-worries.html>,

⁴¹ <http://www.reuters.com/article/idUSL2281675620080122?pageNumber=1&virtualBrandChannel=0>

1. Egy lényegében környezettudatos projekt?

„Vajon lehet egy bank célja a környezetszennyezés elősegítése? Feladata lenne a projekt helyi lakosságra gyakorolt hatásainak áttekintése. Van pozitív hatás a helyi lakosság szempontjából? Nincs. A banknak ezt ellenőriznie kellene. A helyi lakosok életkörülményeit is ellenőrizniük kellene, nem csak a vállalat eredményeit.” Charles C. Mwandila, Mufulira főjegyzője 2010. augusztus.

Az EIB szerint a Mopani részére biztosított kedvezményes hitel „lényegében környezetvédelmi projekt”⁴²; hiszen célja, hogy csökkenjen a por és a SO₂ (kén-dioxid) kibocsátás.⁴³

Különösen érdekes az EIB leírása a projektről: „2014-ben a Mufulira olvasztójának SO₂ kibocsátása megfelel majd a zambiai környezetvédelmi előírásoknak és a Világbank olvasztókkal kapcsolatos ajánlásainak, sőt az EU „elérhető legjobb technológia” alkalmazásának alapelve is megjelenik.”⁴⁴

A bányához tartozó kémények kibocsátása a nyugati területeket is érinti

A fentiek alapján az EIB, amely különösen fontosnak tartja a támogatott projektek környezetvédelmi hatásait, több millió eurós kedvezményes hitelt biztosított az EU képviselőitől egy olyan projektnek, mely a támogatás után 9 évvel fog majd remélhetőleg megfelelni saját hazájának érvényben lévő előírásoknak.

Charles C. Mwandila, Mufulira főjegyzője ezt felháborodottan kommentálja: „Lehet tovább folytatni a lakosok megmérgezését azzal az ígérettel, hogy

42 Az EIB levele, melyet a Föld Barátai Franciaországnak küldött, 2008 március 6-án

43 EIB, „Projektösszefoglaló” [1-es melléklet]

44 EIB, „Projektösszefoglaló” [1-es melléklet]

egyszer majd megszűnik... valamikor! Kibocsátásról beszélnek, de ez egyszerűen mérgezés”.⁴⁵

Az EIB azonban nem áll meg itt, hiszen kijelenti: „Mivel a projekt ipari területen valósul meg, nem merül fel a környezetet vagy a biodiverzitást veszélyeztető probléma.”⁴⁶

Nekünk azonban a teljes képet kell néznünk, nem csak magát a projektet. Az EIB 2008. március 18-i Környezetvédelmi és Társadalmi Alapelvei és Szabályai 32. cikke egyértelműen fogalmaz: „Az EIB által megkövetelt Környezetvédelmi Hatásvizsgálat ki kell hogy terjedjen a teljes tevékenységre, nem csak arra a részre, amelynek finanszírozásában a bank részt vesz”. Ennek ellenére a Mopani esetén az EIB nem végezte el a teljes tevékenység, valamint a korábbi tevékenységek hatásainak vizsgálatát sem.

Mindezen felül az EIB garantálja, hogy „minden jelentős környezeti hatással bíró bányászati projekt esetén környezeti hatásvizsgálat (KHV) készül”.⁴⁷ A Mopani esetén azonban a projekt vizsgálatát az MCM munkatársai⁴⁸ végezték, ami semmiképpen sem nevezhető objektívnek.

Végül érdemes megjegyeznünk, hogy az EIB szerint a projekt környezeti szempontból valódi hozzáadott értékkel bír hiszen „felgyorsít egy tervezett beruházást feltételek nélküli támogatásával”.⁴⁹ A hozzáadott értékek valósága azonban erősen kérdéses:

- A korábbi olvasztót hosszú életciklusa miatt a konzorciumnak mindenképpen cserélnie kellett, új olvasztó üzembehelyezését 2005-re tervezte a vállalat;
- A zambiai kormánnyal kötött fejlesztési megállapodásában a Mopani vállalta, hogy új olvasztót állít termelésébe, így jogi kötelezettséget is vállalt erre;
- Az új olvasztó beállítása után a vállalat egységnyi

45 Személyes beszélgetés Mufulira városában Charles C. Mwandila-val 2010. augusztusában

46 EIB, „Projektösszefoglaló” [1-es melléklet]

47 EIB weboldal: <http://www.eib.org/projects/news/eib-financing-for-mining-projects.htm?lang=-fr>

48 Mopani rézbánya, Mufulira bánya, „Környezetvédelmi projektösszefoglaló az olvasztó bővítéséhez”, 2004. július. Ez egy befejezetlen, önként készített környezetvédelmi tanulmány, hiszen a beruházás engedélyezése egy „környezetvédelmi összefoglaló” alapján indult meg.

49 EIB, „Projektösszefoglaló” [1-es melléklet]

működési költsége csökkent, hiszen kapacitása nőtt, miközben az új savelőállító üzem beállításával lehetőséget teremtett saját foszforsav igényének kielégítésére is.⁵⁰

Mind jogi, mind gazdasági szempontból nézve az MCM mindenképpen megépítette volna az új olvasztót. Így az EIB kedvezményes hitele semmilyen hozzáadott értékkel nem bír, sőt a projektnek egyáltalán nincs környezetvédelmi értéke, hiszen a beruházás maga is súlyos levegő- és vízszennyezéshez járul hozzá Mufulira környékén.

2. A Mopani és a légszennyezés

„A Mufulira olvasztója közelében a levegő minősége borzasztó, a bányászok által lakott területeken óriási a kéndioxid tartalom.”

A zambiai Környezetvédelmi Minisztérium Tervezési és Információs részlegének vezetője, 2009. március

Mufulira városába érve rögtön láthatjuk, hogy az EIB kedvezményes hitelével támogatott projekt légszennyezés-csökkentési vállalásai nem teljesültek. A levegő nehéz és fémest ízt hagy az ember szájában. A bányákhoz tartozó kémények éjjel-nappal ontják a füstöt.

A helyiek megerősítették, hogy a kéndioxid kibocsátás egyáltalán nem szűnt meg. Egy Christopher nevű bányász elmondása szerint: „A projekt két fő célt szolgált: az olvasztómű kapacitásának bővítését és a kén hasznosítását a kénsav-üzemen keresztül. A fejlesztés azonban túl kis léptékű volt az összes kén feldolgozásához, így a felesleget továbbra is egyszerűen kiengedik”.⁵¹

„A kénkibocsátás semmit sem változott. Egyáltalán semmit. Látható milyen károkat okoz Kankoyo városában”,⁵² mondta el Mumba Michael Lubinda a Kankoyoi Caritas vezetője, aki társszerzője egy 2009-ben (négy évvel az EIB hitele után) elkészült, a városban tapasztalható szennyezést élesen kritizáló kiadványnak.⁵³

50 EIB weboldal: <http://www.eib.org/projects/news/eib-financing-for-mining-projects.htm?lang=-fr>

51 Személyes beszélgetés Christopher Nkata-val Kankoyo-ban, 2010. augusztus

52 Személyes beszélgetés Mumba Michael Lubinda-val Kankoyo-ban, 2010. augusztus

53 Caritas Ndola, „Research Report in Mufulira’s Kankoyo township on the effects of sulphur dioxide on human and natural environment”, October 2009.

Mufulira városi főjegyzője, Charles C. Mwandila megmutatta nekünk az utóbbi hónapok légszennyezettségi adatait. A számok botrányosak, a legtöbb szennyezőanyag jócskán meghaladja az összes határértéket [2. melléklet]: a kénkibocsátás néha 72-szer, az arzén 16-szor, az ólom 90-szer lépi túl a megengedett határértékeket. Az olvasztó közelében csak kétszer történt a szállópor mérése, a két alkalommal 13,6-szor és 47-szer lépte túl a WHO határértékeit.

A légszennyezés természetesen kihat a helyi lakosság egészségügyi állapotára. Habár nem készült tanulmány a kéndioxid és a lakosság egészségi állapota közötti összefüggéssel kapcsolatban, a Ronald Ross kórház jelentése alapján rendkívül gyakori az asztma, a tüdőfertőzés és az egyéb légzési problémák előfordulása.⁵⁴ Kankoyo városában a lakosok folyamatos köhögésre és szemirritációra panaszkodnak és a kisgyermekre gyakorolt hatások miatt aggódnak.

Az emberek aggódnak a kén-dioxid kibocsátás újszülöttekre gyakorolt hatása miatt

Kankoyoban a házak tetőszerkezetét és a festést is megviseli a savasság

54 A Ronald Ross kórházban tett 2009 márciusi látogatás

A kénkibocsátás a fenti problémákon túl a savas esőkért is felelős, mely a termőföldben, a lakóházak falfestésében és a vasból készült tetőszerkezetekben is jelentős kárt tesz.

A savas eső terméketlenné teszi a termőföldet, aminek következtében Kankoyo városánál csak a kaktusz és az avokádó él meg. A főjegyző szerint a várost emiatt nagyon sok kár éri, hiszen a befektetők által elvégzett termőföld-vizsgálatok eredményei tudatában már nem akarnak erre a környékre jönni. "A savas eső savassá teszi a talajt is, amit mésszel lehetne semlegesíteni. Ez azonban egyrészt rendkívül költséges másrészt a következő savas eső után újra kezelni kellene, így az emberek inkább nem foglalkoznak mezőgazdasággal. A kibocsátás miatt a boltok, az iskolák az emberek nem akarnak a bányától nyugatra menni. Arra a terület teljesen lakhatatlan".⁵⁵

A nagy mennyiségű kénsav használata megnöveli a veszélyes balesetek és szennyeződések lehetőségét.

55 Személyes beszélgetés Charles C. Mwandila-val Mufulira-ban 2010. augusztus

3. A savas eső

"A privatizáció óta bekövetkezett legnagyobb változás, hogy a réz kinyeréséhez most már savat használnak. Az a módszer drágább, de biztonságosabb is volt."
Pepino Musakalu gazdálkodó, egykori bányász, 2010. augusztus, Kankoyo

2003-ban a Mopani új kitermelési módszert (helyszíni kioldást – in situ leaching (ISL)) kezdett fejleszteni. A módszer lényege, hogy kénsavoldattal a rezet közvetlenül a lelőhelyen, a föld alatt oldják ki. A savas-rezes oldatot a felszínre hozatal után választják szét.

A cég szempontjából a módszer olcsó és alig igényel emberi erőforrást, mindemellett nagyon sok hátránya van. A sav elméletileg jól kontrollálható, de a gyakorlatban, a nyomás alatt lévő savas oldat a föld alatt már egyáltalán nem az. Negatív hatásai lehetnek hidrogeológiai (a felszín alatti vizek) és a föld stabilitásával kapcsolatban is. A Mopani esetén a helyszíni kioldás használata még problematikusabb, hiszen a földbe pumpált savas oldat a Mufulira vízellátását biztosító felszín alatti vizekbe is bejut.

A helyszíni kioldással kapcsolatos első baleset 2005-ben történt, amikor sav bekerült a felszín alatti vízbe, aminek következtében a helyi vízszolgáltatást néhol hetekig szüneteltetni kellett.

A 2008 januárjában megisméltódott eset eredményeképpen majdnem 800 ember került kórházba, amikor a szennyezett vízből ittak.⁵⁶ Az Amnesty International helyi munkatársa, Lorraine Tembo elmondása szerint a szennyezett víz hónapokig tartó vizketést okozott azoknál, akik fürdésre használták. A vezetékes vizet megint el kellett zárni. "Mi lesz azokkal, akik nem engedhetik meg maguknak, hogy naponta vásárolják a palackozott vizet?"⁵⁷

A bányakonzorciumot néhány száz dollárra büntették, mert nem értesítette a vízszolgáltatót a vízszennyezésről, de elmarasztalták a 2005-ös baleset után tett vállalásainak elmaradása miatt is.⁵⁸

A baleset semmilyen reakciót nem váltott ki az EIB részéről.

56 Személyes beszélgetés Lorraine Tembo-val az Amnesty International mufulirai irodájában 2009. március

57 Személyes beszélgetés Lorraine Tembo-val az Amnesty International mufulirai irodájában 2009. március

58 Mulonga Water and Sewerage Company Limited, "Report on the impact of water contamination in Mufulira", January 2008.

A vízszolgáltató balesetről szóló Mulonga jelentése különösen riasztó: "Amíg a Mopani tovább folytatja a helyszíni kioldást, addig ehhez hasonló balesetek bármikor előfordulhatnak".⁵⁹ Ha a Mopani nem hagy fel tevékenységével, az egyetlen megoldás az lehetne, ha a város más forrásból jutna vízhez.

Egy helybéli bányásztól szerzett információk alapján, bár a fenti szennyezés különösen súlyos volt, egyáltalán nem az első ilyen probléma, hiszen többször előfordult már, hogy a vízszolgáltatást szüneteltetni kellett. Nehéz azonban megmondani a szennyezés pontos mértékét, hiszen az ECZ nem rendelkezik olyan felszereléssel mely ennek mérését lehetővé tenné, így csak a bányatársaságtól kapott információkra tud támaszkodni.

A folyamatos vízszennyezés mellett a nagy mennyiségű kénsavfelhasználás másik veszélye, hogy az anyagot szállító teherautók a rossz minőségű utakon közlekedve állandó balesetveszélynek vannak kitéve. Történt is egy baleset 2009 decemberében, amikor egy teherautó rakománya a Copperbelt térséget vízzel ellátó Kafure folyót tápláló Tukula Mutina folyóba ömlött. Az erős savtól a halállomány azonnal elpusztult, a növényzet pedig kiégett.⁶⁰

4. A bányászati melléktermék általi szennyezés

A bányászat legnagyobb problémája a termelés közben keletkező nagymennyiségű hulladék. Átlagosan elmondható, hogy 1 tonna réz előállításához 110 tonna hulladék keletkezik és 200 tonna anyagot kell megmozgatni.⁶¹ Sőt, a kitermelés sajátosságai miatt mindezek során rendkívül mérgező anyagokat, kénsavat és egyéb szénhidrogéneket használnak fel.

Mint bármely más bányatársaság, a Mopani is küzd a hatalmas mennyiségű szennyezett iszap és víz kezelésével. Munkánk során több hiányosságra is fény derült ezen a téren.

A szennyezés leginkább a bánya környékén lévő mérgező anyagokat kivezető csövek kapcsán figyelhető meg.

59 Személyes beszélgetés Lorraine Tembo-val az Amnesty International mufulirai irodájában 2009. március (6. oldal)

60 <http://maravi.blogspot.com/2009/12/tanker-overturns-spills-acid-into-cbelt.html>

61 Oxfam America, "Dirty metals, mining, communities and the environment", 2004

Az emberek a veszélyes anyagokat szállító csöveken ülnek

A Mopani esetében ezek a csövek úgy keresztelnek lakott területeket, hogy veszélyüket csak egy tábla jelzi: "Tilos a csöveken járni, a benne lévő bányászati melléktermék nagyon veszélyes". Ez a figyelmeztetés azonban nem sokat ér az utcák szélén futó csöveken ülő vagy azok közelében játszó gyerekek esetén.

Pepino Musakalu elmondása szerint három vagy négy évvel ezelőtt a háza előtt egyszerűen felrobbant egy ilyen cső. A bányatársaság munkatársai másnap megjelentek, hogy a csövet megjavítsák, de a telkére kiömlött veszélyes anyagot neki kellett eltakarítani. A csövek itt-ott csöpögnek is, amit a bányatársaság folyamatosan kijavít, de a talajról már nem takarítják fel a kikerült szennyeződést.⁶²

A Mopani bányatársaság által használt tározók

62 Személyes beszélgetés Pepino Musakalu-val 2010. augusztusában Kankoyo városában

A csöveken szállított veszélyes, salakos mellékterméket tárolókba juttatják. A Mopani által használt tárolók a város közelében vannak és bennük a salakanyag fehér por formájában, nagy halmokban áll. A tárolók teteje annak ellenére nyitott, hogy a melléktermék nagy valószínűséggel szilíciumdioxid is tartalmaz, amely különféle tüdőbetegségek kialakulásáért felelős.

Ezekből a tárolókból különösen az esős évszakokban nagymennyiségű víz távozik. Ezt a vizet föld alatti vezetékeken, és a tárolók védelme miatt épített túlfolyókon keresztül közvetlenül a Butondo folyóba vezetnek, pedig semmilyen víztisztító üzem nincs a közelben. Sajnos a tárolókban lévő salakanyag pontos kémiai összetételéről nem sikerült adatokat szereznünk. A tároló túlfolyás elleni védelmi rendszere kezdetleges. Mivel csak durva mechanikai szűrésre képes, így a tárolókban lévő anyag mennyiségét is figyelembe véve, szinte biztos, hogy nem szűri meg teljesen a folyóba kerülő vizet. Emiatt a folyó egyre zavarosabb, ami károsítja a vízi ökoszisztémát.

Kankoyoi gyerekek mindenféle védőfelszerelés nélkül tisztítják a nyílt csatornát, miután a Mopani szénhidrogéneket juttatott bele.

Mégis a legnagyobb veszélyt az jelenti, hogy az egész egyszerűen összedől. A bányatársaság építettett egy stabilabb oldaltározót, de az máris túlcsoordul. Ha megsérülne a gát, a tározóból tonnaszámra kerülne a salak a környező területekre ami megnehezítené a víz folyását is. Erre az esős évszakokban különösen nagy az esélye.

A salak mellett a bányatársaságnak több más hulladék elhelyezését is meg kell oldania. A Lakosok az élhetőbb környezetért (CBE) elnevezésű civil szervezet által 2007-ben kiadott tanulmány szerint a Mopani veszélyes iszapot juttat a Luanshimba folyóba. Ez az iszap annyira zavarossá változtatta a vizet, hogy az élőlények elpusztultak. Egyes helyeken a vízvizsgálat a megengedettnél magasabb réz és kobalt szintet is mutatott. A vegetációt is érinti a szennyezés, hiszen természetellenes sárgás színűk van. A bányászati melléktermékekkel szennyezett víz sem öntözésre, sem fogyasztásra nem alkalmas, így a helyieknek új vízellőhelyeket kell keresniük. Az utakat és a hidakat elöntő sárlavinák gátolják a közlekedést is.⁶³ A bányatársaság szerint minden tevékenységüket engedélyezte az ECZ.

Kankoyo városában tett látogatásunk során észrevettük, hogy a szénhidrogének túlfolyói nyílt csatornába vezetnek, ám a Caritas helyi munkatársa, Lubinda szerint ebben semmi különös nincs.

A Mopani számlájára írható borzasztó környezetrombolást figyelembe véve hihetetlen, hogy az EIB honlapján a következő olvasható "különös figyelmet fordítunk a fenntarthatóságra, a klímaváltozás hatásainak megelőzésére és azokra való felkészülésre, a természeti kincsek védelmére, a biodiverzitás védelmére és az általános, valamint a városi életminőség javítására".⁶⁴

⁶³ CBE, "Report on the pollution of Luanshimbo Stream by Mopani Copper Mines PLC", 2007. június

⁶⁴ <http://www.eib.org/projects/news/eib-financing-for-mining-projects.htm?lang=fr>

A tanulmányunk során bemutattuk, hogy sem Zambia, sem lakosai nem profitálnak a Mopani projektből. Épp ellenkezőleg, a projekt nagyon súlyos társadalmi és környezetvédelmi problémákat generál. Az ország bányászati szektorának sajátosságai ismeretében ez könnyen előre megjósolható volt.

Csak egy példa a sok közül...

A feltárt problémák azért különösen aggasztóak, mert az EIB sok más, hasonló bányászati projektet támogat. Mindezek ellenére egyszer sem hozta nyilvánosságra ezen projektekkel kapcsolatos pontos fejlesztési feltételekre és független, helyszíni látogatásokkal tarkított elemzésekre támaszkodó saját értékeléseit. Ezekkel ellentétben az EIB az utóbbi időkből kiemelt figyelmet fordít az afrikai bányaprojektek pozitív kommunikációjára. A megjelentetett cikkek legtöbbször megemlíti, hogy a szektor képes a szegénység felszámolására, bár ezt semmivel sem támasztja alá. Eközben a fejlesztés és a bányászat közötti kapcsolatot adatokkal alátámasztott tanulmányok sora kérdőjelezi meg.⁶⁵

Az EIB 2010 augusztusában két cikket is megjelentetett honlapján, amelyek mind a három kedvezményes hitellel, összesen 85 millió euróval támogatott, szintén Zambia területén megvalósuló Lumwana bányászati projekt pozitív hatásait sorolja. Ezekben az írásokban különös figyelmet kap a munkahelyek létrejötte és az infrastrukturális fejlesztések.

Egy részletbe menő tanulmány azonban rámutat, hogy a Lumwana projekt összesen 925 millió dolláros beruházása a tervek szerint 1150 munkahelyet teremt majd,⁶⁶ ami azt jelenti, hogy egy munkahely teremtése 800.000 dollárba kerül. Természetesen felmerül a kérdés, hogy létezik-e olyan szektor Zambiában, amely kevesebb fejlesztési pénzből képes egységnyi munkahelyet teremteni? Az EIB azt is elfelejtje megemlíteni, hogy a kivitelezési munkák miatt több mint 600 gazdálkodónak kellett más földterületet keresnie.⁶⁷ Így a bányászati tevékenység

⁶⁵ Sachs, Jeffrey D. és Andrew Warner. 1997 "Natural Resource Abundance and Economic Growth". HIIID tanulmány, November. Lásd még Ross, Michael L. 2001. "Extractive Sectors and the Poor: An Oxfam Report". Boston: Oxfam America.

⁶⁶ Az EIB által készített "Lumwana projekt-összefoglaló". Nota bene: Az EIB cikkeiben 3000 új munkahely létrejöttéről ír, mert a közvetett munkahelyeket is ideszámítja.

⁶⁷ Személyes beszélgetés a Lumwana gazdasági igazgatójával, Pierre Louw-val és fenntarthatósági menedzserével, Brenda Tambatamba-val, 2009. március

miatt nemcsak munkahelyek szűnnek meg, de jókora termőföld is használhatatlanná válik a szennyezés, az anyagmozgatás, stb. eredményeképpen. Az infrastruktúra, aminek építésében általában nem helyieket alkalmaznak, elsősorban a bányatársaság érdekeltségei körül épül ki.

Így a társadalmi hálóra gyakorolt negatív hatások különösen károsak lehetnek. A projekt vidéki, elszigetelt területen valósul meg: "mintha csak Alaszkában vagy ausztráliai sivatagban történe".⁶⁸ Az EIB a Lumwana projekttel kapcsolatos kommunikációjában azonban szisztematikusan elfelejtje megemlíteni azt a fontos tény, hogy a bányatársaság rézen kívül urán kitermelését is tervezi. A helyi lakosságot szinte egyáltalán nem tájékoztatják az urán veszélyeivel kapcsolatban, ha mégis, akkor az angol nyelvű kiadványokon keresztül történik, miközben a helyiek nagy része olvasni sem tud, az angol nyelvet pedig alig beszélik.

A Zambiai Egyházak Tanácsa által készített tanulmány szerint Zambia egyáltalán nem rendelkezik az urán bányászathoz megfelelő eszközökkel, sőt jelenleg ebben a témában nem rendelkezik semmilyen szabályozással sem (biztonsági előírások, kötelezettségek, radioaktív hulladékok kezelése, bevételek felosztása).⁶⁹ Dr. M. Mpande így összegzi a helyzetet: "Nem fizetnek adókat, elkergetik a gazdálkodókat, használhatatlanná teszik a földjeinket, csak ott építik ki az infrastruktúrát, ahol az érdekük megkívánja. Nem fognak sok embert alkalmazni, hiszen tevékenységük nagy mértékben gépesített. Mindezek mellett óriási mennyiségű veszélyes hulladékot termelnek, ami már sugárzó hulladékkal is kibővül majd. Gazdasági szempontból egy egyszerű hatékonysági számítás kimutatható, hogy a Lumwana projektnek Zambia szempontjából nincs értelme".⁷⁰

Ez meglehetősen távol van az EIB által hangoztatott sikertörténettől.

⁶⁸ Személyes beszélgetés Prof. M. Mpande-val, 2010. augusztus, Lusaka

⁶⁹ Zambiai Egyházak Tanácsa, "Prosperity unto death, Is Zambia Ready for Uranium Mining?", 2010.

⁷⁰ Személyes beszélgetés a Lumwana gazdasági igazgatójával, Pierre Louw-val és fenntarthatósági menedzserével, Brenda Tambatamba-val, 2009. március

Kimerítés helyett diverzifikáció

Egy ennyire a bányászatra támaszkodó gazdaságot diverzifikálni szükséges, hogy az ásványi anyagok árának változásai kevesebb problémát okozzanak. Zambia esetén rettentően nagy szükség lenne az infrastruktúra, a szociális ellátórendszer, a termelőipar, és a mezőgazdaság fejlesztésére. Becslések szerint kiváló termőterületek jó ellátottsága ellenére a zambiai lakosság jelentős része, közel 10 millió ember alultáplált.⁷¹ Érthetetlen, hogy az EIB miért nem vizsgálja a bányabefektetések hatásait az egész ország gazdasági helyzetének tekintetében, és hogy meg sem próbál olyan szektorokat helyzetbe hozni, amelyek az ország fejlődését jobban szolgálnák.

Szintén meglepő, hogy az EIB azon túlmenően, hogy Zambiának előnytelen és szükségtelen bányaberuházásokat támogat, még arra sem figyel, hogy azok a legszigorúbb szabályoknak feleljenek meg. A banknak kötelessége lett volna ragaszkodnia ahhoz, hogy a Mopani esetében teljesüljenek az európai normáknak megfelelő társadalmi és környezetvédelmi feltételek. Ezen túlmenően rendszeres és mindenre kiterjedő vizsgálatot kellene végeznie a projekt megvalósulásának pontos értékelése érdekében. Biztosítania kellene, hogy adott esetben képes legyen nyomást gyakorolni a vállalattal szemben, amennyiben az nem teljesíti kötelezettségeit.

⁷¹ <http://www.ipsnews.net/news.asp?idnews=52829>

A bányatársaság tulajdonában egy bánya, egy koncentrátor, egy olvasztó és egy finomító van.

Tanulmányunkból jól látszik, hogy mi történik, amikor az EIB feladja nyomásgyakorlási lehetőségét. Munkánk során semmilyen fent említett pozitív változást nem tapasztaltunk az EIB részéről, pedig a bank is jelentősen hozzájárult, hogy a már addig is komoly zambiai környezeti katasztrófa még súlyosabb lett.

Mufulira városától néhány kilométerre van Afrika egykoron leggazdagabb cink- és ólomlelőhelye a Kabwe, amelyet az Anglo American nevű cég teljesen kimerített. Azóta a Világbank által is támogatott helyreállító program ellenére Kabwe a világ 10 legszennyezettebb iparvárosa között van.⁷² A gyermekek vérének ólomtartalma 5-10-szer magasabb, mint az Amerikai Környezetvédelmi Hivatal által megállapított határérték. A talajban és a vízben szintén rémisztően magas a nehézfém-tartalom.

Egy napon az EIB által támogatott bányák is kimerülnek, és akkor nem marad más, mint a szennyezés.

⁷² A Kovácsok Szövetségének tanulmánya: <http://www.worstpolluted.org/>

6. Ajánlások

Az EIB az Európai Unió saját bankja, működésével a tagállamok és az EU fejlesztéspolitikai és környezetvédelmi elvárásainak kell megfelelnie.

Az EIB rövidtávon, a Mopani projekttel kapcsolatban:

- Hozza nyilvánosságra a projekttel kapcsolatos összes dokumentumot, különös tekintettel a felülvizsgálati jelentésekre;
- Gyakoroljon nyomást a Mopani bányavállalatra, hogy haladéktalanul kezdje meg a jelen kiadványban sorolt környezeti és a társadalmi problémák kezelését;
- Követelje az MCM konzorciumtól, hogy hozza nyilvánosságra a Zambia részére befizetett adóinak tételes összegeit és adókedvezményeit;
- Nyíltan álljon ki a zambiai adórendszer reformja mellett, ezzel segítve az országot, hogy részesüljön a területén működő bányatársaságok nyereségéből.

Az EIB rövidtávon, a bányászati szektorral kapcsolatban:

- Hirdessen moratóriumot a bányászati szektor projektjeivel kapcsolatban egészen addig, amíg az be nem vezeti a „Kitermelő Iparágak Felülvizsgálata”⁷³ összes ajánlását, és nem képes garantálni, hogy ezeket az ajánlásokat minden körülmények között betartatja.

Az EIB középtávon:

- Vezessen be olyan rendszert, mely szigorú ellenőrzés alá vonja a támogatott projekteket egész életciklusukon át, és amely az európai normáknak megfelelő fejlesztéspolitikai, környezetvédelmi, emberi jogi, társadalmi feltételeket állít;
- Rendszeresen ellenőrizze a támogatott projektek helyi közösségekre és különösen a védett csoportokra (nők, etnikai kisebbségek, a lakosság legszegényebb rétege) gyakorolt hatásait, és csak azokat a projekteket támogassa, amelyek minden érintett csoportra pozitív hatással vannak;

⁷³ A "Kitermelő Iparágak Felülvizsgálata" (Extractive Industries Review - EIR) egy mindenre kiterjedő, a Világbank által készített tanulmány a kitermelő iparágakkal kapcsolatban. A tanulmány a kitermelés pozitív hatásainak erősítésével kapcsolatban tesz kulcsfontosságú megállapításokat. Mint nemzetközi hivatkozási elv (mely több régióban, több szektorral történt egyeztetés alapján készült), az alapját képezte a 2003 decemberében megjelenő "Hatékonyabb egyensúly" (Striking a Better Balance) kiadványnak, amely a helyzetelemzés mellett a legfontosabb problémákat és azok megoldási javaslatait veszi számba.

1-es melléklet. PROJEKT ÖSSZEFOGLALÓ: MOPANI RÉZBÁNYA PROJEKT (ZAMBIA)

1. Magánszektor támogatás

2. A projekt

A projekt célja a Mopani¹ tevékenységét képező Mufulira rézolvastó újjáépítési és modernizációs beruházás első fázisa. Ennek részeként új előolvasztó kemence, anyagülepítő kemence, oxigén és kénsav üzem épül, valamint felújításra kerül az ezekhez kapcsolódó infrastruktúra és berendezések. Ezáltal kiválthatóvá válnak az elavult technológiát alkalmazó berendezések, növekedne az olvasztókapacitás, miközben lényegesen csökkenne a por és a CO₂ kibocsátás.

3. Pénzügyi részletek

Kölcsönigénylő:	Mopani Rézbánya Rt., a vállalat a Zambiai Köztársaságban alakult
Összeg:	48 millió euró, megközelítőleg 50 millió amerikai dollár, mely euróban és amerikai dollárban is folyósítható
Futamidő:	12 év
Kondíciók:	A Befektetési Forrás hitelösszege minden egyéb más hiteltartozást megelőző hitelkonstrukciót képez
Kamat:	A Bank referenciakamata kockázati kamattal megnövelt értéke

Az Európai Bizottság 14/28-as határozatában megfogalmazott véleménye: *A Befektetési Források Bizottsága 2004. október 28-i ülésén a projekttel kapcsolatban támogatását fejezte ki.*

Pénzügyi terv:

	millió euro	%
A megpályázott Befektetési Forrás összege		50
A kölcsönigénylő saját forrása	48	50
Összköltség	96	100

4. Hozzáadott érték meghatározása

Összhang az EU által megfogalmazott célokkal (Első pillér)

A projekt teljes összhangban van az Európai Unió által, a Cotonou-i megállapodásban megfogalmazott célokkal és a Fejlesztési Forrás kezelése során a Bankra ruházott feladatokkal. Zambia volt a világ negyedik legnagyobb réztermelője 1969-ben, de az 1970-es és 1980-as években (az állami tulajdon időszakában) a termelés lényegesen csökkent. Az újrastrukturálás és a privatizációs folyamatok 2002-es lezárása után a magáncégek kezében lévő bányaszektornak köszönhetően Zambia már jobban helyzetben van a gazdasági növekedés és a szegénység csökkentése terén. A bányászati befektetések, ahogy a jelen projekt is, csökkenti az elavult technológia által gyakorolt környezeti terhelést és áttételesen extra hozzáadott értéket is teremt (foglalkoztatás, infrastruktúra, képzettségek, stb.). A projekt támogatása szorosan összefügg a Fejlesztési Forrás a magánszektor fejlesztésbe való bevonásának céljával.

A beruházás megalapozottsága és fontossága (Második pillér)

A Zambiában lévő két rézolvastó egyike a projekt eredményeképpen fennmarad, 14/28-as határozatában (az MCM bányákat és más

¹ Mopani Rézbánya (MCM) egy intergrált réz és kobaltkitermelő vállalkozás, mely a zambiai Copperbelt térségben található

bányákat is figyelembe véve). A projekt megvalósulása közvetlenül biztosítja az MCM 1210 munkahelyének és közvetve további 4800 munkahely megmaradását. A helyi olvasztó- és finomítókapacitás növeli a helyi bányászati tevékenység hozzáadott értékét, valamint a rézzel kapcsolatos export mennyiségét, miközben csökkenti a szállítási költségeket. Jelenleg a Mufulira olvasztó működése közben keletkező SO₂ teljesen egészében a levegőbe kerül. A tervezett beruházás eredményeképpen a kénsavgyártó üzem az olvasztó kibocsátásának 97%-át szünteti meg. Az MCM az előállított kénsav nagy részét maga használja fel, az ezen felüli mennyiséget pedig a régióban értékesíti. Elmondható, hogy a projekt technológiai, pénzügyi és környezetvédelmi szempontból is megalapozott.

Pénzügyi hozzáadott érték (Harmadik pillér)

A Befektetési Forrásból kért hitel 12 éves futamideje hosszabb, mint a helyi bankoknál elérhető hitel. A Bank hitelezési készsége a jelenlegi kamattal és biztonsági kondíciókkal (külső garanciák nélkül) hozzájárul az erős és fenntartható zambiai bányászati szektorhoz.

5. Fontos pontok

Környezetvédelmi hatások

A kérelmező elkötelezte magát, hogy befektetése, még 2015 előtt folyamatosan összhangba kerül a zambiai környezetvédelmi szabályokkal. A Bank támogatásával az MCM ezeket a beruházásokat korábban tudja megvalósítani, aminek következtében a Mufulira olvasztó SO₂ kibocsátása már 2014-re megfelel a zambiai környezetvédelmi szabályoknak. Ezen túlmenően megfelel majd a Világbank által a rézolvastó üzemekkel szemben megfogalmazott ajánlásainak, valamint az EU elérhető legjobb technológia használatának (IPPC direktíva) elvének is. A projekt megfelelt a zambiai környezeti hatásvizsgálati eljárásnak, mely az EU 97/11-es direktíván alapulva vizsgálja a környezeti hatásokat. Az EU-n belül a projekt a 97/11-es direktíva második melléklete alá esne (az olvasztó és a kapacitásbővítés a 13-as pont, az oxigén és a kénsav üzem a 6(b) pont alá). Mivel a projekt megvalósulása ipari területen történik környezeti degradáció nem következik be, és a biodiverzitást sem éri negatív hatás.

Társadalmi hatások

Az MCM eddig is sikeresen fordított nyereségesre korábban veszteséges bányászati vállalkozásokat, hozzáadott értéket (fizetések, járadékok, adók) generálva, valamint hozzájárul a Bányászati Közösség Fejlesztési Alapoz is. A projekt közvetlenül hozzájárul 1210 munkahely megőrzéséhez (660 az olvasztóban, 550 a finomítóban), és további 4800 munkahelyet közvetve őriz meg az MCM-nél. Sőt a gazdasági pozitívumok nem állnak meg a vállalatnál határain belül, hiszen a bánya és a város szoros kapcsolatban áll. Az MCM továbbra is hozzájárul a lakhatási, az oktatási és az egészségügyi körülmények javításához, valamint mezőgazdasági projektet is indított volt alkalmazottai részére. Programot indított az AIDS és a malária elleni küzdelem érdekében és előtérbe helyezi a munkajogi és a munkabiztonsági kérdéseket is.

Összefoglalás

A kapcsolódó környezeti hatásokat a kérelmező megfelelően elemezte. A projekt az első szakasza megvalósulása esetén a tevékenység az EU elvárásoknak is megfelel majd. A környezeti mérlege pozitív, mivel évente 250 000 tonna CO₂ kibocsátás szűnik meg. Az EIB, hitelén keresztül környezeti értelemben is hozzáadott értéket teremt, mivel felgyorsítja a betervezett fejlesztéseket és további feltételeket sem szab hozzá. A projekt összhangban van az összes EU és az EIB által megfogalmazott környezetvédelmi célokkal, így mind környezetvédelmileg, mind társadalmilag támogatható.

6. A hitelező és a kölcsönt kérő korábbi kapcsolata

A Bank korábban nem került kapcsolatba a kérelmezővel.

2-es melléklet. KIBOCSTÁSI ÉRTÉKEK MUFULIRA KÖRNYÉKÉN, 2009 JÚNIUS-SZEPTEMBER

ALFRED K NIGHT (ZAMBIA) LIMITED

Kohászati részleg

Projekt szám: MM2287 Kibocsátási értékek a Mufulira olvasztó tekintetében, 2009. június
Jelentés száma: 6

Szennyező anyagok átlagos koncentrációja

Adatok	koncentráció (mg/Nm ³)										
	Por	SO ₂	CO	NO _x	As	Bi	Cd	Cu	Co	Pb	Hg
Kibocsátási határérték	50	1000	-	-	0.5	-	0.05	1.0	-	0.2	0.05
Salak-átalakító	736.13	30,487	-	-	8.37	78.94	0.27	59.5	0.22	18.2	0.01
Réz-átalakító	1431.6	40014	-	-	0.84	16.14	0.013	131.8	0.84	10.1	0.003
Sav üzem	-	8051	157.04	25.88	-	-	-	-	-	-	-
Anyagülepítő-kemence	89.65	378.23	0.00	1.12	0.26	1.56	0.04	1.08	0.04	1.18	0.005

Project No: MM2287 Kibocsátási értékek a Mufulira olvasztó tekintetében, 2009. július
Jelentés száma: 7

Szennyező anyagok átlagos koncentrációja

Adatok	koncentráció (mg/Nm ³)										
	Por	SO ₂	CO	NO _x	As	Bi	Cd	Cu	Co	Pb	Hg
Kibocsátási határérték	50	1000	-	-	0.5	-	0.05	1.0	-	0.2	0.05
Isa-smelt olvasztó	679.54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Salak-átalakító	937.58	72,406.70	-	-	2.08	42.78	0.22	100.6	0.36	37.2	0.045
Réz-átalakító		40,014.20	-	-	0.54	6.15	0.01	359.9	0.54	17.4	0.024
Sav üzem	-	7,731.32	228.69	13.39	-	-	-	-	-	-	-
Anyagülepítő-kemence	176.37	1,039.42	0.00	5.38	0.97	4.68	0.15	3.15	0.05	4.87	0.014

Project No: MM2287 Kibocsátási értékek a Mufulira olvasztó tekintetében, 2009. augusztus
Jelentés száma: 8

Szennyező anyagok átlagos koncentrációja

Adatok	koncentráció (mg/Nm ³)										
	Por	SO ₂	CO	NO _x	As	Bi	Cd	Cu	Co	Pb	Hg
Kibocsátási határérték	50	1000	-	-	0.5	-	0.05	1.0	-	0.2	0.05
Isa-smelt olvasztó	2354.16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Salak-átalakító	525.99	38108.8	-	-	2.03	19.29	0.013	89.3	0.57	30.03	-
Réz-átalakító	526.68	60021.4	-	-	0.51	1.96	0.003	219.0	0.21	11.5	-
Sav üzem	-	7605.56	101055	15.17	-	-	-	-	-	-	-
Anyagülepítő-kemence	121.8	294.07	0.00	0.00	0.33	0.73	0.02	3.11	0.06	1.66	

Project No: MM2287 Kibocsátási értékek a Mufulira olvasztó tekintetében, 2009. szeptember
Jelentés száma: 9

Szennyező anyagok átlagos koncentrációja

Adatok	koncentráció (mg/Nm ³)										
	Por	SO ₂	CO	NO _x	As	Bi	Cd	Cu	Co	Pb	Hg
Kibocsátási határérték	50	1000	-	-	0.5	-	0.05	1.0	-	0.2	0.05
Salak-átalakító	827.22	28581.60	-	-	1.80	33.93	0.30	167.0	0.082	13.8	0.067
Réz-átalakító	407.73	34297.92	-	-	0.28	0.81	0.005	74.20	0.041	3.68	0.006
Sav üzem	-	8831.71	221.20	13.83	-	-	-	-	-	-	-
Anyagülepítő-kemence	172.96	3651.93	0.00	0.00	0.64	1.12	0.04	4.23	0.03	1.27	0.106

Counter

Balance

Challenging
the European
Investment
Bank

www.counterbalance-eib.org
info@counterbalance-eib.org

